Levninger af Middel-Alderens Digtekunst.

Andet Hefte,

udgivet

af

det Kongelige Bibliotheks Haandskrifter.

Kiøbenhavn,
hos Johan Friderik Schultz
1784.

Deres Hoivelbaarenhed

Hr. John Erichsen,

Hans Kongelige Majestæts Konferentsraad, Deputeret i Rentekammeret, Meddirekteur i den grønlandske, islandske, finmarkske og færøiske Handel, Kongelig Bibliothekarius, Medlem i Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn og Trondhiem. &c.

Jeg haaber, at Deres Høivelbaarenhed ikke tager det ugünstigt op, at jeg tilegner Dem de i dette Hefte samlede Viser. Deres mod mig stedse udviiste Bevaagenhed i de 4 Aar, jeg har havt den Lykke at arbeide under Dem ved Bibliotheket, saavelsom Deres Opmuntring til slige litterairiske Sysler i Frietimerne giøre det til min Skyldighed, ikke at dedicere dem til nogen anden. — Mit inderligste Ønske er, at Deres Høivelbaarenhed dagligdags

* 3 meer

meer og meer maatte kunne øine de hel-
digste Følger af den uafbrudte Iver og
utrættelige Flid, hvorved Deres Høi-
velbaarenhed stræbe fremad mod hint
store Maal — det Bibliotheks Flor,
af hvis Skatte disse Viser ere uddragne.

Underdanigen.

Bibliotheket
den 16 August 1784.

R. Nyerup.
Philol. Mag.

Forerindring.

I Subskriptionsplanen kaldtes disse Levninger af Middelalderens Digtekonst Folkesange, og de ere det i mere end een Henseende. Nu kiendes, synges og yndes slige Sange kun af de saa kaldte ringere Klasser af Nationen, som Borgerfolk og Almuen paa Landet; men fordum var det ikke saa. — I det 15de, 16de og Begyndelsen af det 17de Aarhundrede var det den meest oplyste og forfinede Deel af Nationen, det var de Lærde og Landets Adel,

 hvis

hvis Selskabssange, Drikkeviser og Følsomheds-Arier eene bestod i disse Elskovs-romanceer og Kiempeviser, der lige saa stærk stikke af imod Kong Christian, Liden Gunver og Gubbe Noa, som Anders Bilde, der var Marskalk 1553, i sin sorte Fiskkastes Trøie, med røde Ermer, Filimuth Bommersies Buxer og velberedte Kalveskinds Kappe kontrasterer mod en af vore Tiders Marskalker. — I de Dage kappedes Lærd og Leeg med hinanden om at udskrive slige Viser. Man seer af de, fra de Tider overblevne, Haandskrifter, at det smukke Kiøn har især været heri meget ombyggeligt. I den, af det 1ste Hefte berømte, Suhmske haandskrevne Samling No. 1. findes Karen Krabbes, Ingeborg Rosenkranzes, Hellevig Hardenbergs

bergs, Anne Parsbergs og andre adelige Jomfruers egen Haand, hvis Descendentere nu, istedet for at synge Axel Thordsens Vise, Habor Konge og Sigar Konge, eller andet, som smager af Nordiskhed, heller, som Rothe siger, more sig med Voltaire, Dorat og Arierne i Syngespillene. — — Da disse Viser altsaa har interesseret heele Nationen, og ere blevne siungne i alle Huuse, lige fra Kongernes Sahle indtil Hyrdens Hytte ved Vangeledet, fortiene de vist Navn af danske Folkesange.

Elskere af Fædrenelandets Oldsager finde her adskillige Bidrag til fordums Tidens Sæders, Sprogs, Levemaades og Tænkemaades Oplysning; og det er i den Henseende, at disse Levninger egentlig

 beholde

beholde en sand Værd (da den poetiske vel ikke er ret stor), om de saa end ikke oprindelig vare vorne paa dansk Bund, men „ lutter sammenflikkede Digter giorte efter det „ tydske med nogle danske Navne mængede hist og her *): " thi — Herregud, om

*) Dette er Grams Dom om Kiempeviserne, udaf hans autographum i det Kongl. Bibliothek; som dog egentlig kun er stilet mod Wedel og Syv, i Anledning af nogle af de gamle, især Frue Grimilds Viser; hvor disse, endskiønt de kiendte de Tydskes Heldenbuch, dog ikke vil ud med den bare Sandhed, men endelig vil have Grimild til en dansk Frue. Herom see meere *Grammii* Notæ ad *Meursii* Histor. Dan. ed. *Lamii*. nota (a) ad column. 245. og Suhms haarde Erklæring i Vidensk. Selskabs Skrifters 9de Deel S. 33. eller i Heinzes Hist. Abhandlungen der Königl.

om nu saa var, saa er det jo ogsaa bekiendt, at Middelalderens tydske Minnesangere efterlignede de Provenzalske Digtere, disse igien de latinske, og Latinerne Grækerne.

Disse Sange da, som i dette Hefte leveres Publikum, ere alle udskrevne af det Kongel. Bibliotheks Haandskrifter, og paa et Par nær, af en Codex i Folio, (A), der er skreven omtrent i Slutningen af det 16 Aarhundrede, og 1610 indbunden med

Anne

nigl. Geselschaft der Wissenschaften zu Kopenh. 1ster B. S. 422. hvilken synes at stride mod Langebeks Anpriisning af Vedels og Syvs Arbeide i det Danske Magazin 1ste Bind S. 244. men som dog kan concilieres med hinanden, da de meene forskiellige Viser.

Anne Urops Navn paa Bindet: det er den, som er brugt ved Recensionen over det første Hefte af Levningerne i den prosaiske Litteraturjournals 3die Aarg. 2det St. S. 86 ff. — Paa den Møllmanske Auction bleve de i Catalogets Anhang Pag. 144. under No. 12, 13 og 14. in 4to. nævnte Visebøger kiøbte til det Kongl. Bibliothek; deraf er Haandskriftet B, bestaaende af 194 Blade, skreven omtrent samme Tid, som mysnævnte Foliant-Visesamling. — Haandskriftet Cs Alder er fuldkommen vis, da der læses paa sidste Blad: *finitum est septima tie Marti anno* 1591; foran staaer: F. Anne Munk sal. Borge Trolles. — Fragmentet D er vel ogsaa temmelig gammelt, men forresten af ringe Betydenhed.

For at kunne eftersee og conferere forskiellige Afskrifter, har jeg af det Suhmske

ske Bibliothek havt de i Forerindringen til 1ste Hefte beskrevne Visebøger No. 1 og 2. Hr. Sandvig har forhiulpet mig til den af Etatsraad Gram det Kongelige danske Selskab skiænkede gamle Visebog, der indeholder adskillige ellers ubekiendte satiriske og lystige Viser, foruden mange af historisk Indhold. Den staaer blant Selskabets Manuskripter under No. 91. in Qvarto. Jeg har Hr. Sandvigs Godhed ligeledes at takke for en Mængde særskilte gamle Aftryk af adskillige Viser, som han selv eier.

Ingen af Sangene har, saavidt jeg veed, før været trykte, undtagen No. 9, 12, 13 og 26. som findes, dog med store Forandringer, i den sieldne Samling, Tra-

gica

gica kaldet, der er saa overmaade rar, saa jeg troer, at Publicum ikke, hvad de Nummere angaaer, kan sige, at de betale noget, som de allerede havde før *).

Disse Viser vare allerede under Pressen, da Bogtrykker Schultz kiøbte sig Oplaget af de ved Hr. Sandvig udgivne Levningers første Hefte, i den Speculation, at kalde disse, da de er af samme Art, andet Hefte. Optager nu Publikum disse tvende smaae Prøver med Bifald, lod maaskee en Sandvig eller Wandal sig derved bevæge til en ny formeret kritisk Udgave af den heele

*) Det Exemplar, som jeg har havt til Brug, af Tragica, har Conferentsraad Kofod Anker havt den Godhed at laane mig af sin udvalgte Bogsamling.

heele Kiempevisebog, da det ikke just geraa-
der vor Litteratur til synderlig Ære, at
disse Monumenter fra Middelalderen —
adskillige Aarhundreders Vittighed og Tids-
fordriv — allene læses i de usle, uansee-
lige, med Trykfeil fyldte, og uden sand
Critik foranstaltede Udgaver, som de ere,
vi have, lige fra Anders Sørensen Wedels
Udgave, trykt paa Liliebierget i Ribe
1591 *), indtil den nyeste, trykt hos Ni-
colaus Christian Høpffner 1764. — Blant
de, foran slig en nye Udgave efter Skik og
Brug, sættende Elogia og Testimonia
Clarorum Virorum kunde da og anføres
følgende den berømte Arnas Magnusens
Erklæ-

*) Denne Udgave, som er den allerstørste Siel-
denhed, har jeg været saa lykkelig at see hos
Hr. Professor Wandal.

Erklæring paa Secretair Wielandts Supplique til Kongen af 28 Oct. 1710. om at det maatte tillades ham paa ny at udgive de saa kaldte 100 Viser; Erklæringen lyder saaledes af et Haandskrift her i det Kongl. Bibliothek:

„Peder Syvs Kiempeviser kan vel „ikke siges at være meget opbyggelige, ha„ver dog sin Nytte, saavidt Philologiam „Danicam angaaer. Overalt er der intet „ondt udi, men diverterer dem, som have „Lyst til Eventyr, sees saa ikke, hvorfor „de jo maatte trykkes og Kiempevisebogen „formeeres.“

Indhold.

Indhold.

1. Findes i den omtalte Visebog i Folio under No. 60. Den synges paa Landet af Bønderne med dette Omqvæd: Min Jomfrue haver mig sviget, og med dette Vers til Beslutning.

„ Thi raader jeg eder hver faur Ungersvend
„ Som gierne vil gille til Hove,
„ I giver ikke ederś gode Gaver ud,
„ For I hos Jomfruen har sovet.

2. Er No. 63. i Visebogen: den har stor Lighed med P. Syvs 67, S. 607. som har til Overskrift: Stivmoder er sielden god. Syv formeener, „ at saadan Omskabelse ved Fortryllerie „ som her omtales, kun er Satans Abespil, lige „ som Marer, Varulve og sligt; og at Dievelen ikke har saa stor Magt, at han enten skulde „ kunne skabe eller omskabe.“

*

3. Er

3. Er No. 64. i Visebogen, og ligesom den første i denne Samling viser de fordums Tiders Klædedragt og Maade at pynte sig paa, saa haves i denne en Prøve paa deres Høflighed i at give og tage imod Visite.

4. Findes paa omtalte Sted No. 71. Begyndelses-bogstaverne ved hvert Vers tilkiendegive Forfatterens Navn ERIK GET; Der er mange fleere Viser i min Codex af den Smag; jeg har deraf udsøgt de beste: saa meget des hellere har jeg valgt denne, da Forfatteren dog her har givet noget af sit Navn tilkiende, hvilket ellers næsten aldrig kan siges om nogen af vor Middelalders Minnesangere.

5. No. 81. i Haandskriftet. Den findes og med nogen Forandring i Haandskriftet B og C. Af den gientagne Afskrivning maae man slutte, at den fordum har været meget giængse, indtil den siden er bleven fortrængt af: En ærlig Ven er rar.

6. Er

6. Er den i Haandskriftet næstfølgende No. 82. Naar noget gik een imod med Giftermaal eller andet klostergav man sig, siger P. Syv. S. 721. sac, ledes er ogsaa Udfaldet i denne Vise, og sandes med Salzman i Romanen: Von menschlischen Elend, at i Middelalderens saa meget udskregne Tider førte dog Closterne det Gode med sig, at den, som Verden gik imod, havde et Tilflugtssted i sin Kummer og Elendighed.

7. Er No. 88. i det Skrevne. I Herr Mortens Vise trykt 1686. 8vo. lader Herr Morten sig ogsaa bringe i en Kiste, som om han var død, til sin Kiæreste i Slangerups Kloster.

8. Er No. 93.

9. Er No. 100 blant de haandskrevne og No. 14. blant de kaldte Tragica, og siges der i Overskrift ten „at det er den galne Verdsens Løb, unge „Personer daarer unge Qvindfolk, og daares af „dennem igien. Vel den, som speiler sig udi en „andens Skade og Ulykke.“ — Denne Vise har

 dobbelt

dobbelt Omqvædning ell. Biqvad (accentio, di verbium) S. Corvini Rythmologia pag. 114. Den trykte Udgave har 6 Vers meere end Haandskriftet, men da Meeningen er heel og fuldkommen uden dem, vil jeg blot her tilføie det sidste Vers, da det er Applicationen.

Alt hvad du vil dig skal gaae vel,
Mine Venner ere mig saa faa,
Det søg med Ynde, med Ære, og Skiel.
Man finder ikke een blant tive, der man tør lide paa.

10. Ligesom et Mandsfolks Dragt og Pynt og Luxe beskrives i den første Sang, saaledes et Fruentimmers i denne, som er No. 114. i meerbemeldte Codex.

11. Af denne Sang er ved en ganske liden Forandring bleven en Psalme, som findes i alle vore Psalmebøger fra Mester Hans Thomisson af, lige til den allernyeste Psalmebog, Kiøbenh. 1781, hvor den paa Registeret findes iblant de Psalmer, som handle om Kierlig Længsel og Begier.

Begierlighed efter Gud. — I Haandskriftet er det No. 30, og den staaer ligeledes i Suhms Manuskript No. 2. paa næstsidste Blad.

12. Findes baade i Haandskriftet i Fol. under No. 16, i Haandskr. C, i Suhms No. 2. paa 142 Blad, samt den Gramske paa 120 Blad, saaog i Tragica under No. 18, dog ikke fuldkommen eens og ligelydende: for Ex. de neden staaende to første Vers indbefattes i den trykte under et saaledes:

„ Frue Margrete hun boer udi Skaane
„ Hun haver en Datter saa ven,
„ Aarlig saa bliver hun givet en Mand,
„ Saa mangen til stor Meen.
„ Selv var hun stolt udi Hue.

Desuden er Udfaldet i den trykte anderledes, thi der dræber William ikke allene Svend, men ogsaa hans Broder Nielus, som kom og forlangte Bod for Svends Drab, ja reed tillige til Volderslev og voldtog saa ven en Møe, ved Navn Giertrud, Svends og Nielaus's Søster. Saa lat, „ det er ofte bedre at tie med een Skade, end „ tale med to.“

* 3 13. Som

13. Blant de trykte Tragica den 19de Vise; findes ogsaa i det lille Fragment, hvor den har samme Omqvæd, som her er givet; i den trykte heder det: Hvi monne ikke Dagen oplide, og der bliver Udfaldet saaledes, at Visen kan passe til Tittelen paa Tragica o: Elskovsviser, som ere lagte om saadanne Kierligheds Øvelse, som have taget en tragisk eller sørgelig Ende, og at der ikke tales et Ord om den dobbelte Mariage, tvertimod lyder det sidste Vers saaledes:

„ Tager det til Hierte hver ylke Mand,
„ Onde Raad ret ingen at kiende;
„ Naar Raad i Gierningen er fuldbyrdt
„ Staar det ikke til at vende.
„ Hvi mon ikke Dagen oplide.

Og i Forerindringen siges: „ Der Fru Malfried „ hørte, at hendes Broder var ombragt, angrede „ hun det hoiligen, og fortrød meget hart, at „ hun havde taget een Sorg og giort to af. „ Mens her hialp ingen Klagen til; den Døde „ vilde

„ vilde ikke faae til Live igien eller kræve Kage „ meere." — I Foliant-Coderen, hvoraf den er taget, staaer den under No. 104.

14. Som her er givet efter No. 103. i Foliant-haandskriftet, forefindes med en liden Forandring, ogsaa i Cod. B. pag. 33. Og i den Grammiske Codex 2 Gange, neml. Bl. 143. og det sidste 66. Omqvædet ved denne Vise afverler paa en besynderlig ikke uangenem Maade.

15. Eller No. 18. er efter mit Tykke en af de beste Sange i hele Samlingen. — Det sidste Vers er et almindeligt Ordsprog; og derfor har jeg taget det til Overskrift paa Visen efter Petri Legistæ Parabolæ Sententiosæ, første Udgave, hvoraf er et Fragment paa det Kongl. Bibliothek. Det Munkelatinske Vers: *Est neglectus homo qui manet absque domo*, oversættes: Then ær glemd som vbhe ær luckt, hvorved en gammel Haand

 har

har lagt til: naar Liuset er sluct saa er Hans glemt som vde er luct.

16. Af denne, der er No. 24, findes ogsaa en Afskrift i Cod. B. pag. 107, men fattes der Slutningen. Imellem det 7de og 8de Vers har denne Afskrift en Stump, som klinger heel prosaisk saaledes:

„ Ridder Oluf hannem adspurgte.
„ Alt hveden han var kommen:
„ Hvad heller han var kommen af Himmelen ned,
„ Eller han var født paa Jorden,
„ Eller han var Michel eller Gabriel,
„ Eller han var Gud hin gode."

Den staaer og i Suhms Qvart under No. 110. og i Folianten Bl. 100. og begge Steder er det, kun den yngste Jomfrue som sørger sig til døde.

17. Er No. 25.

18. No. 41.

19.

19. Denne Vise har megen Lighed med den bekiendte om Axel Thordsen og skion Valdborrig, der saa heldig er bleven fornyet i det Norske Selskabs poetiske Samlingers 1ste Stykke. Dens Nummer i Haandskriftet A er No. 48. i Suhms Qvart No. 4, i Folianten Bl. 118, i Grams Codex to gange Fol. 52 og 57.

20. Som i Haandskriftet A er No. 49. har ikke liden Lighed med No. 32. i Peder Syvs 4de Part, men der faaer Sagen et glædeligt Udfald.

21. Er No. 62. i Manuscriptet.

22. Er No. 80, og saa meget des merkeligere, som Forfatteren her har ved Begyndelsesbogstaverne af hver Vers tilkiendegivet sit Navn Erik, der formodentlig er den samme, som er Forfatter til No. 4.

23. No. 98. i Haandskriftet. Romaner om Tristan, Ridder af det saa kaldte runde Bord, og Yseulte, Princesse af Irland, anføres baade skrevne og trykte i Valieres Catalog, Tom. 2. pag. 614; de ere bearbeidede af de Schwabiske Digtere i Middelalderen, S. Deutsches Museum for 1780. 1ster B. S. 32 og S. 340. — I Grams Bl. 119. staaer ogsaa en Vise om Tristrum og Isold, men meget forskiellig fra nærværende.

24. Er No. 89. i ofthemeldte Haandskrift A.

25. Er taget af Haandskriftet B. Ved at læse den fandt jeg stor Lighed imellem Pigens Svar og det Gellertske Vierzehn Jahr und sieben Wochen, og saa lod jeg den trykke.

26. Er taget af Haandskriftet C. Den staaer tillige i Tragica, hvor den endes med følgende Moral:

Nu

Nu vil jeg raade hver ærlig Mand,
Til Drikke sig at besinde.
Vel er Mands Svig og Snig behend
Qvindelist haver ingen Ende. etc.

Anhanget om Fuglevisen er taget af et Exemplar, som blev kiøbt i et Bundt gamle Bøger paa Auctionen efter sal. Brandt, og nu er blant Professor Wandals Danica. Med det sidste Vers i denne Vise sigtes uden Tvivl til den 30de eller sidste Vise af Tragica, som i Overskriften kaldes en gammel Borgestue. Vise, og har været meget afholdt i gammel Dage. Den begynder saaledes:

„ Ørnen sidder paa høien Hald,
„ Og Linden den stander i dyben Dal.

Hvad Viborg Skald angaaer, da finder jeg derom to Loca parallela; det eene i en Comoedie af samme Hieronymus Justi kaldet Karrig Niding, hvor der siges om Staadderen Jen Skald:
„ Han fik det Navn af Viborgs Skald
„ Efter det Øl er han opkaldt.“

M

og det andet i et Manuscript paa Bibliotheket, der indeholder adskillige gamle danske Comoedier, saadanne som beskrives af Professor Wandal i Fortalerne til Originale danske Skuespil: — Tobiæ Comoedie sluttes der af Mimus saaledes:

„ Jeg kommer vel foruden Bøn, (neml. til Giæst)
„ I Bugen tager jeg min Løn;
„ Tydsk Øl og Viin,
„ Den beste fra Rhin.
„ Jeg drikker ikke Viborg-Skald,
„ Det er imod mit Embed og Kald.

Altsaa har Viborg-Skald været et Slags Øl, hvilket man ellers ikke saa let skulde falde paa.

I. Rid-

I.

Ridderen pynter sig forgieves.

Jeg laae udi min Seng om Nat,
Som jeg var vannet at sove,
Da kom mig min Kiærest ihü,
Som jeg havde længe siden lovet.
Udaf Elskov.

Jeg drog paa min Skiorte,
Jeg bandt mine Axelbaand;
De Guldringe vare med Demant belagt,
Dem jeg satte paa min Haand.
Udaf Elskov.

 Jeg

Jeg drog paa mine Hoser,
Var stukken med Perler i Rimb *),
De Baand var udaf røde Guld,
Jeg bandt der neden omkring.

Jeg drog paa min Trøie,
Hun var af Bliant **) hin skiønne;
Derover slog jeg en Krave,
Hun var af Fløiel hin grønne.

Jeg drog paa mine Støvle,
Udhuggen udi Kløverblad;
Huggerne var af det røde Guld,
Og saa snøred jeg dem ad.

Jeg

*) Deraf maaskee det endnu brugelige Verbum: at sammenrimpe.

**) Et Slags kostbar Klædebon. S. Ihres Glossarium.

Jeg spendte paa mine Sporer,
De var af Guld hin reene;
Kringelne var af nobelt Guld,
Belagt med Edelsteene.

Jeg tog paa mit Belte,
Udi var der tolv Pund Guld:
Det giorde jeg for min Jomfrues Skyld,
At hun skulde være mig huld.

Jeg tog paa min Bliant Hat,
Var stukken udi Turtel-Due tre:
Det giorde jeg for min Jomfrues Skyld,
At hun skulde til mig see.

Jeg gik mig til min gode Hest,
Mine Støvle de vare saa stærke,
Bidsel og Sadel af det røde Guld
Det skinner over Skov og Marke.

Jeg reed igiennem de grønne Enge,
  Og giennem de Rosens Lunde;
Jeg lydte paa Fryd og Fuglesang,
  Min Jomfru var i min Hu.

Jeg kom for den Høieloftts Svale,
  Alt som min Jomfrue var inde,
Jeg kasted min Hest, jeg trinde ham fra,
  Saa snart gik jeg til hende.

Jeg kom paa det Høieloft,
  Alt som min Jomfrue var inde,
Der sad min Kiærest og legte Skaktavl
  Alt under en Ridders Skind.

Min søde Jomfrue bad mig sidde,
  Den Ridder han skienkte mig Viin;
Hun taled til ham, og intet til mig
  Deraf fik jeg stor Qvide.

Jeg

Jeg talde til den Jomfrue skiøn
Alt med Tugt og Ære:
Hvilken er kiærest udi Eders Hu
Af os to unge Svenne?

Den Jomfru saa snart op til mig saae
Med lyse Øine og klare;
Den er mig kiærest, som mig sidder næst,
I Regnen torde udfare.

Jeg taled til min Jomfru igien,
Mine Kinder blev blege og dumme;
Min Kiærest I holde Eders Troe og Love!
Derfor er jeg hidkommen.

Den Jomfrue hun saae op igien
Med blide Øine og klare:
Den er mig kiærest, som mig sidder næst;
Jeg havde ikke ventet Eders Komme.

Jeg gik til min gode Hest,
    Mig var udi Hiertet saa vee.
Alt det jeg havde smykket mig,
    Hun vilde ikke til mig see.
Udaf Elskov.

2.

Omskabelserne.

Min Fader han reed sig op ad Land,
 Agted sig en Rose at bede,
Og han fandt paa saa leed en Vif:
 Dyre nok maatte jeg det kiøbe.
Maatte jeg een med de] venneste fange.

Den første Nat de sammensov,
 Var hun mig Moder hin blide,
Den anden Nat derefter kom,
 Blev hun mig Stedmoder hin stride.

Jeg sad mig over min Faders Bord,
Jeg legte med Rakker *) og Mynde,
Der kom gangen min Stedmoder strid,
Min Lykke vilde hun forvende.

Det fortrød min Stedmoder strid,
Gud giorde min Lykke saa blide,
Hun skabte mig til saa skarpt et Sværd,
Hun bad mig fare saa vide.

Hun skabte mig til saa skarpt et Sværd,
Hun bad mig fare en Ufærd.
Og Ridder og Svenne de havde mig kiær,
Den Ære var jeg vel værd.

Om Dagen hængde jeg hos Ridderens Side,
Jeg hængde den Herre saa nær;
Om Natten laae jeg under Ridderens Hoved,
For han havde mig saa kiær.

Det

*) Smaa Hunde.

Det fortrød min Stedmoder strid,
Gud giorde min Lykke saa blide,
Hun skabte mig til saa liden en Sax,
Hun bad mig fare saa vide.

Om Dagen var jeg i Jomfruens Haand,
Jeg skar de hvide Liine,
Om Natten sov jeg i Jomfruens Buur
Udi hendes forgyldte Skriin.

Det fortrød min Stedmoder strid,
Gud giorde min Lykke saa blide,
Hun skabte mig til saa liden en Hind,
Hun bad mig fare saa vide.

Hun skabte mig til saa liden en Hind,
Hun bad mig fare saa vide,
Og mine syv Møer til Ulve hin graa,
Hun bad de skulde mig slide.

Mine syv Møer var mig saa god,
De vilde mig ikke slide,
Og det fortrød min Stedmoder strid,
Gud giorde min Lykke saa blide.

Her Henrik han tiener i Kongens Gaard,
Han er en Ridder saa skiøn,
Han sørger for mig baade Dag og Nat,
Den Sorrig bær han udi Løn.

Herr Henrik tager Buen udi sin Haand,
Af Længsel udi Skoven monne gange,
Der kom spillend saa liden en Hind,
Gud unde ham den at fange.

Der kom spillend saa liden en Hind
For Ridderens Sadelbue;
Hun skiød af sig sin Hindeham,
Hun blev saa skiøn en Jomfrue.

Han

Han tog hende listelig i sin Arm,
Kaldte hende sin Hiertens Kiære,
Lovet være Gud Fader i Himmerig
Jeg haver Eder fundet here.

I haver her ingen Terne,
Og jeg haver ingen Dreng,
Bryde vi neder de Linde-Løv,
Vi reder vores Brudeseng.

Det da var den skiønne Jomfrue,
Satte sig i Sengen ned,
Og det var Herre Henrik
Saa sødelig sov derved.

Saa saare da græd den skiønne Jomfrue.
For han Søvnen fik,
End græd hun halve meere,
Der hun i Hinde-Ham gik.
Maatte jeg een med de venneste fange.

3.

Den aftvungne Giæstfrihed.

Helt Haagen af Fru Hvenels Land
Sin Broder vilde han giæste,
Styrde han ud sin Snekke fra Land,
Tog med hverken Vogn eller Heste.
Saa faurt at reise om Sommeren.

Sigvard Snarensvend kiær Broder sin,
Som boer ham allernæste,
Møtte han ved Strandsiden hin
Han vilde godt Selskab leste *).
Saa faurt at reise om Sommeren.

Vær

*) Uden Tvivl det Tydske: leisten.

Vær velkommen Helt Haagen,
Velkommen ældst Broder min!
Jeg haver her Heste og Vogen.
Hvorhen gielder Reisen din.

Signe dig Gud kiær Broder min,
Sigvard vær velkommen!
Jeg agter mig ad Landet ind;
Kandst du den Reise raade *).

Kanskee vi følges baade en Vei,
Til rede er Vogn og Heste;
Til Henrik Volmorsen agter du dig
Ham vil jeg ogsaa giæste.

Du

*) Kommer overeens med det tydske rathen, at giætte.

Du haver ret raadet, du haver ret sagt,
Lad os nu følges ad snare,
Did haver jeg ogsaa stilt min Agt,
Vi ville tilsammen fare.

Jeg haver det seet, og kan det spaae,
Komme vi ikke med det første,
Henrik Volmersen fra Huus monne traae
Og sig af Veien røste.

De droge did hen baade tilsammen
Saa flux foruden al Raste,
Og snakked god Lyst med megen Gammen,
Havde vel ikke tort saa haste.

Det fornam i Drømme om Nat
Henrik Volmersen Broder deres,
Frue Mette lille vakte han op saa brat:
Vaag op, vi ville nu færdes *).

Mette

*) ɔ: begive os paa Reisen.

Mette lille Allerkiæreste min,
Mig drømte: to Brødre blide
Havde nu stilet hid Reisen sin,
Lad os ikke hiemme bie.

Den eene han drikker baade Sukker og Viin,
Lader sig ikke dermed nøie,
Men maae varmes med Saffrans Olie ind,
Hvor kan vi slig tilføie?

Den anden drikker og heller det Beste,
Og haver derhos en Vane,
Om Natten naar jeg vil sove helst,
Vil han mig intet skaane.

Svared dertil stolt Mettelil,
Hun kunde sine Ord vel føie:
Jeg drager med eder hvor I vil,
Lader os ikke hiemme tøve.

De droge fra Huus, de droge bort,
  Deres Brødre vilde de ikke bie
Paa det man skulde ei vide hvor,
  Tog afveis til en Side.

Om anden Dagen langt for Nat
  De Brødre komme i Gaarde,
Fornumme de der vel saa brat,
  At Verten havde ilet saa saare,

Paa det han kunde drage fra Huus,
  Alt før de Kiemper komme,
Han vidste fuld vel, det gialdt en Ruus
  Hans Viin til liden Fromme.

Dog bleve de der baade om Nat,
  Sparte ikke hans Viin desmindre,
Den største Kande havde de fat,
  Lod dem slet intet hindre.

De

De drukke der den varme Viin,
Saa længe det Sukker til naaede,
Som han havde giemt til Børnene sin',
Var saare lidt til dem baade.

Helt Haagen drak først sin Broder til,
En Kande vel med de største,
Om ingen os hiemme blive vil,
Vi maae derfor ikke tørste.

Det er Henrik Volmersens Skaal,
Han vilde ikke hiemme bie,
Den er vel fuld — det er godt Maal —
Gud give han maatte vel lide.

Sigvard giorde ham strax god Ret,
Han monne den til sig nemme,
Og lagde Kanden paa Bordet slet.
Vertinden vilde han ei glemme.

Godtaar igien kiær Broder min,
Stolt Mettelilles Skaal hin fine!
Vidste hun hvad vi giorde ved hendes Viin,
Hun skulde ei lee og prime.

Drukke de baade den søde Viin,
Saa længe det Sukker kunde vare. —
Var deres Broder draget Veien sin,
De vilde dog intet spare.

De sadde til den lyse Dag,
Forglemte Sorrig og Qvide;
Nu haver de til deres Broder Sag,
For han ikke hiemme vilde bie;

Og sparde dog ikke meere dermed,
End hvad han ikke fik selver;
Havde han ret betænket det,
Hiemme maatte han blevet heller.

Saa

Saa ganger det i Verden til,
Forsigtighed hin snilde
Tidt. og ofte slager hun feil,
Gaaer stedse ei efter eens Villie.

Farvel Henrik Volmersøn,
Der vare dine Brødre baade,
De vide dig ingen slig Løn,
Over deres Viin maa du raade.

Det første du kommer i deres Huus,
De vilde dig hiemme bie,
Og drikke med dig fuld god en Ruus,
Derpaa maa du vel lide.

4.

Forsigtigheds-Reglerne.

E Betégner evindelig
Mit Hierte det brender saa inderlig
Af Fryd og Glæde og Hiertens Kiærlighed;
Ofte giør en Hiertesorrig røde Kinder bleeg';
Iblant anden Sorrig er det een,
At skilles ved sin Allerkiærest gode Ven;
De vide ikke, naar de findes igien;
De have ikke andet til Glæde og Gammen,
De tænker paa, de har været tilsammen;
De glædes mod den svare Attraae,
Hvilken hinanden først at see kan faae.

Net

Ret stadig Kierlighed hvem den begynde vil,
Han skal vide fuld god List og Lempe dertil:
Naar du kommer i Fruerstuen ind,
Vær tugtig i din Tale, du hav fuld god Sind;
Naar du seer den, du haver kier,
Du skal ikke strax sidde hende for nær.
Du taler til den, der længst sidder fra,
Og til den anden giør ligesaa,
Til du kan din Allerkiæreste naae,
Den du allerkiærest i dit Hierte have vil:
Med List og med Lempe saa driv du det Spil.

Iblant andre Ord, du taler hende til,
Du siig, du hende allerkiærest have vil,
Du merk hendes Lader, Lempe og Diensigt;
Det merkes i Ansigtet hvad i Hiertet er meest,
Prøver hun dig mangefold fast,
I din Tale og Hierte bliv du stadig og fast.

Ofte falder *) en liden Draabe Hul i en Steen,
Det volder d.n kommer saa tidt igien;
Saa giør og du, og vær ei seen,
Og love hende godt foruden Meen.
Kan du overtale den Jomfru skiøn,
Da sig ikke din Stalbroder, hvad du vil vide
alleen.

Klog og snild er ofte Qvindelist,
Hun lader at være vred, og siger du far med Twist:
Lad dig ikke forfærde, som Muus løber til Slug,
Intet stort Træ falder for det første Hug;
Det Skib ligger længe bi, der ikke Bør kan faae,
Indtil det faaer sin rette Vind, saa tager det
til at gaae.
Naar du Tiden og Stunden finde kan,
Da raader jeg dig, du bliver en Mand;
Og

*) falder staaer her sensu activo. — Gutta cavat lapidem non vi sed sæpe cadendo.

Og lad dem siden tabe, der førre vandt,
Lad dem være vrede, dig ikke vel und'.
Fuld vel kiender jeg den Svend,
Der meget haver vovet for sin kiærest gode Ven.

Gierne pleier det at være saa,
Man var gierne hos sin Allerkiereſt, og kan
hende ikke naae;
Fordi vogt hende vel for falske Klaffers Tale,
At du ikke kommer hende i Sorrig og Qvale,
Thi mangen merker en anden overmaade,
Og mange seer efter en Andens Øinelader.
Hav paa din Tale du god Agt,
Den eene er den anden falsk.
Den eene staaer efter den andens Ære;
Thi vogte dig vel baade fiern og nær;
En Falsk tænker paa en anden, som han selver er:
For det haver været længe mit Riim:
En gammel Skalk bliver aldrig god Pillegrim.

Træd under din Fod, hvad ikke kan være din Lige,
Fløi ikke for høit, fløi ikke for siet;
Flyver du under Solen, da brænder du din Vinge;
Af høie Huus pleier man sine Been i sønder at springe:
Dog er det ondt i Dref at holde med sin Hest
Sex og Cinqve de ere meest,
Qvatre og trois de ere best,
Deux og as *) og en gammel Hest —
Maaden er udi alting best.
Vær maadelig i al din Tid,
Som Mesteren skriver, deraf kommer Glæde og Fryd.

Tænk og derpaa — vær ikke hvor hver Mand er glad;
Thi ofte kommer Sorrig efter Skrekke-Lag:
Vogte dig vel for falske Klaffers List,
Han roser sig selv gierne, det siger jeg dig forvist,

Han

*) I nogle af Luthers Bibler staae disse samme Ord, som Glossa marginalis ved Nehemiæ 3. v. 5 saaledes: Daus Eß hat nicht, Sees Zinck gibt nicht, Qvater drei helfen frei. Disse Slags Bibler kaldes derfor Deux As Bibler.

Han siger sig at være en Mand saa from,
Og siger, han haver været den Sted, som han
aldrig kom,
Han slaaer sin Næse saa høit op i Gang,
Omkring sin Haand slaaer han med en Baand;
Vil du mig troe, jeg siger dig sandt,
Vil du mig ikke troe, da tag mit Pant.
For maadelige Dørre tag af din Hat.
Farvel min Allerkiærest hav tusind god Nat.

5.

Troskabs Sieldenhed.

Nu maae man merke baade Fattig og Riig,
Man finder ingen Troe i Verden til.

Troe gik til Strande, og lagde fra Land,
Troe kom ikke til Lande, Troe sank i Grund.

Troe gik til Strande og lagdes fra Land,
I det vilde Hav, det var stor Last
Det blæste saa fast,
Tro sank i Qvag *).

Troe

*) ɔ: sank under eller forgik. S. Ihres Glossar. II Tom. S. 357.

Troe haver sig lest, og inde fæst
I saa tyk en Steen,
Det er stor Meen,
Tro er saa seen at finde igien.

Troe haver sig holdt og inde dulgt,
Det er stor Sorrig,
Troe boer paa den Borrig,
Kommer sielden ud.

De der Troe have kiær, de boer ikke nær,
De drives for Spot:
Man skulde ikke svige
Sin Jevnlige,
Den man siger godt.

6.

6.

Inderlig men utilladelig Kierlighed.

Søster beder hun Broder sin
    Med Elskov og god Villie;
Og aldrig hørde jeg Søskende to,
    Der feirere sammen kunde gillie.
Det er stor Sorrig at skille dem ad,
Som gierne tilsammen ville være.

Og du skulde være den skiønneste Ridder,
    Der sidde kunde ved Bord;
Og jeg vilde være et Stob af Guld,
    Og stande for Ridderen paa Bord.
Det er stor Sorrig at skille dem ad,
Som gierne tilsammen ville være.

Det er saa ondt et Stob at være,
    Og stande for Ridderen paa Bord;
Der kommer saa mangen drukken Daare,
    Og slaaer det Stob mod Jord.
Det er stor Sorrig ꝛc.

Da skulde du være den skiønneste Ridder,
    Der nogen Tid Hest kunde ride,
Og jeg vilde være et Sværd af Guld,
    Og hænge ved Ridderens Side.
Det er stor Sorrig ꝛc.

Det er saa ondt et Sværd at være,
    Og hænge ved Ridderens Side;
Der kommer saa mangen drukken Daare,
    Og vil med Ridderen stride.
Det er ꝛc.

Da skulde du være den feireste Dam,
Der stande kunde paa Sand,
Og jeg vilde være en liden And,
Og flyde mellem begge de Land.
Det er rc.

Det er saa ondt en And at være,
Og flyde mellem begge de Lande;
Den Jæger drager saa aarle ud,
Han skyder den op med alle.
Det er rc.

Da skulde du være den skiønneste Hiort,
Der løbe kunde i Skove,
Og jeg vilde være en liden Hind,
Og spille ved Hiortens Bove.
Det er rc.

Det

Det er saa ondt en Hind at være,
  Og spille ved Hiortens Bove;
Den Jæger rider saa aarle ud,
  Han skyder dem op for Fode.
Det er ꝛc.

Da skulde du være den skiønneste Lind,
  Der stande kunde paa Jord,
Og jeg vilde være et lidet Græsstraae,
  Og groe ved Linderod.
Det er ꝛc.

Det er saa ondt et Straae at være,
  Og groe ved Linderod;
Den Oxe han driver saa aarle ud,
  Han træder det under sin Fod.
Det er ꝛc.

Da

Da skulde du være det skiønneste Træe,
Der stande kunde paa Heede,
Og jeg vilde være en Nattergal fiin,
Og bygge derudi min Rede.
Det er 2c.

Det er saa ondt en Nattergal at være,
Og bygge i Træet sin Rede;
Der lyder saa mange paa Nattergalsang,
Og jager den af sit Sæde.
Det er 2c.

Da skulde du være den skiønneste Kirke,
Der stande kunde paa Heede,
Og jeg vilde være et Altar af Guld,
Og stande den Kirke tilrede.
Det er 2c.

O Søster giller du Broder din —
Før dig udaf Serken hin hvide,
Barfodet skulle du gange,
Og Haarklæder skulle du slide.
Det er stor Sorrig at skille dem ad,
Som gierne tilsammen ville være.

7.

Den forstilte Vaagestue.

Jeg veed hvor en Ridder han er,
Han er baade høvisk og god,
Han haver en Jomfrue i Hiertet kiær,
Han kan hende ikke faae.
Og nu haver Sorgen tvunget mig.

Herr Karl bad til stolten Inger lille
Udi fulde Vintre tre,
Det var alt hans største Sorrig,
Han fik onde Svar i de.
Og nu haver Sorgen tvunget mig.

Det var en hellig Søndag,
Saa hellig var den Tid;
Til Kirken vilde Jomfrue Ingerlille
At forlyste sit unge Liv.
Og nu haver ꝛc.

Det var Jomfrue Ingerlille
Hun skulde til Kirken fare;
Herr Karl han spender Guldspore om Fod,
Han rider i Veien fore.
Og nu haver ꝛc.

Messen var udsiungen,
Og Folket det foer hiem:
Herr Karl axler sit Skarlagenskind,
Han gik den Jomfrue igien *)
Og nu haver ꝛc.

*) Igien, som saa ofte forekommer isteden for imøde, kan maaskee være kommen af det tydske entgegen.

Krysted' han hendes Fingre,
Og traadte han hende nær —
Naar vil I min skiønne Jomfrue
Blive min Hiertens Kiære?

Krysted' han hendes Fingre,
Og traadte han hendes Fod —
Naar vil I min skiønne Jomfrue
Raade min Angest Bod *)?

Der skal I spørge min Fader ad,
Og saa mine Frender til Raad;
Ikke giver jeg eder min Troe,
Uden de mig derom bad.

Jeg haver spurgt eders Fader ad,
Og saa eders Frender til Raad;
Det er al min største Sorrig,
Jeg kan ingen god Svar faae.

Nu

*) Den Maade at erklære sin Kiærlighed paa, forekommer utallige Gange i de gamle Sange.

Nu vil jeg ikke mere spørge ederS Fader ad,
  Eller eders Frender til Raad;
Ville I give mig eders Troe,
  Vi raade det best mellem os baade.

Ville I ikke spørge min Fader ad,
  Og ikke mine Frender til Raad,
Aldrig skulle I leve den Dag,
  I skulle mig nogen Tid faae.

Hør I stolt Ingerlille,
  Og vil I love mig,
En Krone af det røde Guld
  Den vil jeg give dig.

I troe mig vist hin unge Herr Karl,
  Og troer mig, om I maae,
Gav I mig en Borrig af Guld,
  I fik mig ikke saa.

God Nat bød han den skiønne Jomfru,
Klapped' hende ved hviden Kind —
Den rige Christ i Himmerig
Kan vel omvende eders Sind.

Det var ungen Herr Karl
Han kom fra Kirken hiem,
Det var hans kiære Moder
Hun gaaer ham ud igien.

Velkommen unge Herr Karl,
Velkommen kiære Søn min!
Hvad haver du ved Kirken spurgt,
Hvi blegner saa din Kind.

Hør du unge Herr Karl,
Hvi giøres dine Kinder saa bleg?
Haver du en Sorrig i Hiertet,
Da dølg det ikke for mig.

Hør I det min kiære Moder,
    I lære mig godt Raad!
Jeg haver stolt Ingerlille i Hiertet saa kiær;
    Jeg kan hende ikke faae.

Haver du hende for Ære budet,
    Og kan du hende ikke faae;
Da skal du hende svige,
    Det gaae i hvor det maae.

Det svared' ungen Herr Karl
    Alt med saa megen Snilde;
Det forbyde den øverste Gud,
    Jeg skulde hendes Ære spilde!

Ikke skal du hendes Ære spilde,
    Det siger jeg dig paa min Troe;
Du skal hende elske og ære
    De Dage du leve maae.

Du skal dig syg nedlægge
Som du laae død paa Baar,
Og sende Bud efter stolt Ingerlille,
At hun kommer i din Gaard.

Du lad det ingen i Verden vide,
At Livet i dig er,
Foruden din liden smaa Dreng,
Der Bud til Jomfruen bær.

Aarle om den Morgen
Der Dagen den var lius,
Det var liden smaae Dreng
Kom for den Jomfrues Huus.

Ind da kom den liden smaae Dreng,
Var klædt i Skarlagen rød.
Min Jomfrue vil I til vaage gaae,
Herr Karl han er alt død.

Alle

Alle da ginge de Klosterklokker,
Og Tidender de gik saa:
Nu er den rige Ridder død,
Der bar for Jomfruen Traae.

Alle da sadde de Kloster=Jomfruer,
Og syede det hvide Lin,
Foruden Jomfrue Ingerlille,
Og hende randt Taare paa Kind.

Det var Jomfru Ingerlille
Hun axler sit Skarlagen Skind,
Saa ganger hun i Høieloft
For hendes Fader og Moder ind.

Hører I Fader og Moder!
For eder klager jeg min Nød;
Maae jeg mig til vaage gaae,
Herr Karl han er alt død?

Fuld vel kan du dig gange,
Men ikke forlover vi dig —
Førend du kommer af hans Gaard,
Da haver han giort dig syg.

Det var Jomfrue Ingerlille
Hun lydeď ei deres Raad,
Og slog over sig Skarlagen Skind
Med sine Jomfruer til vaage at gaae.

Den Jomfru ind ad Døren treen,
Hun glimred' som røden Guld:
Hun kunde ikke Lys paa Kronen see,
Hendes Øien var' taarefuld.

Hilsede hun aldt det Gode-Folk,
Som hun kunde allerbest,
Baade først og sidst Herr Karls Moder;
Saa stedes hun for Baaren næst.

Hun

Hun satte sig ved Hovedet,
Og bad godt for hans Siel;
„ Den Tid du i Live var,
„ Da undte jeg dig fuld vel.

„ Jeg torde det aldrig aabenbare,
„ At jeg vel undte dig;
„ For det var stadelig i mit Sind,
„ At du skulde svige mig."

Alt da stod den stolte Jomfrue,
Hun græd, og Hænderne slog;
Alt laae unge Herr Karl,
Saa hiertelig han loe.

Hun løfted' op det hvide Liin,
Den Herre laae under og loe —
„ Vi var gode Venner førre,
„ Saa ere vi vel og endnu.

„ Bærer

„ Bærer I ud denne Ligbar
„ Og dette Ligbar-Laag;
„ Og følger I mig til Senge
„ Alt med den skiønne Jomfru.

Det var Jomfrue Ingerlille
Hun gav sig alt saa ilde:
Jeg haabes det aldrig hin unge Herr Karl
I ville min Ære saa spilde!

Han tog hende listelig i sin Arm,
Klapped' hende ved hviden Kind;
I skal hverken Sorg eller Qvide faae,
Hiert allerkiereste min.

I skal hos min Moder blive,
Indtil jeg kommer her;
Jeg vil ride til eders Faders Gaard,
Og bede om eder for Æren.

Det

Det var ungen Herr Karl
Han sprang til Ganger graa,
Saa reed han saa snarlig
Alt til Herr Nilaus Gaard.

Her staaer I Herre Nielaus
I er en Ridder saa fiin —
Giver I mig stolten Ingerlille
Eders Dotter til Hùstrue min.

Det var med Herr Nilaus's Villie,
Og med hendes Moders Raad,
Saa gav de ham stolt Ingerlille,
Alt før han reed derfra.

Tak have unge Herr Karl —
Han holdt saa vel sin Troe;
Han lod brygge, og kiøbe Viin,
Han lod sit Bryllup boe.

Nu

Nu haver ungen Herr Karl
    Forvundet baade Angest og Harm,
Nu sover han saa gladelig
    I stolten Ingerlilles Arm.

8.

Frieriet.

Jeg ligger om Natten og tænker derpaa,
Hvor jeg skal Jomfruens Villie faae.
Og derfor sørger hun et.

Jeg sadled min Hest, og did jeg reed;
Mørk var Natten, og lang var Leed.

Og der jeg kom til Borgeled,
En Jomfrue-Dands jeg mødte derved.

Jeg bandt min Hest ved Lindegreen;
Jeg sørged saa fast, for jeg var alleen.

Jeg

Jeg bandt min Hest ved Linderod,
Alleene gik jeg den Dands imod.

For dandsed en Jomfru, hun var saa fiin,
Jeg ønsked saa ofte, at hun var min.

Hendes Haar det var i Silke flæt,
En Rósenkrands der over sat.

Jomfruen rakte hun Haanden fra sig —
Vil I skiøn Ridder dandse hos mig? —

Og ikke saa vil jeg dandse hos dig,
Foruden du vil trolove mig.

Dét var den Jomfrues første Ord:
Hvor er dit Huus, hvor er din Jord?

Alt mit Gods det haver jeg solgt,
Og Pengene er i den rige Mands Vold.

Og haver du alt dit Gods bortsolgt,
Aldrig fanger du mig i din Vold.

Og Gods og Penge det faaer jeg vel,
Min skiønne Jomfru trolover I mig.

Jeg krysted' hendes Fingre, jeg traadte hende nær.
Min skiønne Jomfrue I have mig kiær!

Jeg krysted hendes Fingre, jeg traadte hendes Fod,
Naar vil I raade min Angest Bod.

Hør I det skiøn Jomfru god
Naar vil vi lade vort Bryllup boe?

Vi ville bie til Sommerens Tid,
Naar Dagen giøres lang, og Natten giøres blid.

Vi ville bie til Midsommers Dag,
Naar Natten giøres stakket, og Giøgen han gael

Du siger saa længe bie og bie —
Længe at bie giør Hiertens Qvide.

Du siger vel af den lange Lente —
Lange Lenten den bliver til Intet.

Du siger mig meget at bie og haabe —
Bie og haabe giør mangen Taabe.
Og derfor sørger hun ei.

9.

Jomfrue-Snildhed.

Ridder tager Høg og Svenden tager Hund,
Mine Venner ere mig saa faa —
Saa rider han i Rosens Lund.
Man finder ikke een blant tive, der man tør lide paa.

Han fandt under en Lind saa grøn —
Mine Venner ere mig saa faa —
En stolt Jomfrue staaendes i Løn,
Man finder ikke een blant tive, der man tør lide paa.

Her stander I, Jomfrue faur og blid
Mine Venner ꝛc.
Hvi stander I her om Nattetid?
Man finder ꝛc.

Her haver jeg standet den Nat saa lang,
Mine Venner ꝛc.
Og lydt paa Fryd og Fuglesang.
Man finder ꝛc.

Ikke lyder du paa Fuglesang,
Mine Venner ꝛc.
Du stander her meere for Ridderes Gang.
Man finder ꝛc.

Det duer ikke Sandhed at dølge for dig,
Mine Venner ꝛc.
En Ridder af Skaane haver lovet mig.
Man finder ꝛc.

Hør

Hør du Jomfrue, hvad jeg siger dig,
Mine Venner. 2c.
Forlad du ham og trolov mig
Man finder 2c.

Det giør jeg aldrig, mens jeg maae leve,
At jeg min Troe to Riddere giver.

Du giør det Ridder for Æren din,
Og føre mig Møe til Buuren min.

Meere haver jeg for Æren giort,
End en skiøn Jomfrue til Buuretført.

Det var stor Ære den Jomfrue fik.
Den Jomfru reed, den unge Svend gik.

Den Jomfru reed, den unger Svend rand,
Saa kom hun til Buure før han.

Jomfruen lukker sin Bure-Dør brat —
Du staae ude Ridder, du have ond Nat!

Bort reed den Ridder og havde Uroe;
Igien stod Jomfruen saa hiertelig hun loe.

Slig ere de Jomfruer i deres Tale,
Alt som man griber en Orm *) om Hale.

Slig ere de Jomfruer i deres Troe,
Mine Venner ere mig saa faa —
Alt som man træder paa Trøskebroe **).
Man finder ikke en blant tive, der man tør lide paa.

*) I den trykte staaer: en Aal, som vel er bedre.

**) Denne, saavelsom foregaaende, Lignelse har man i gammel Dage syntes meget godt om: i en anden Vise heder det saaledes omvendt:

Saadan er Ungersvend i sin Troe,
Som man triner paa Trøskebroe,
Bryster den ned, man falder til Bunds.

10.

10.

Elskovens lykkelige Udfald.

Der skulde et Bryllup i Vestervig vært,
Og sligt var aldrig i Danmark førre.
End sørger hun den Lillie.

Aarle om Morgenen Solen oprand,
De Jomfruer klædte dem for deres Seng.
End sørger ꝛc.

Somme drog sig i Silke, somme drog sig i Guld;
Stolt Ellinsborrig var saa sorrigfuld.
End sørger hun ꝛc.

Hun drog sig udi en Kiortel blaa,
Hun gik ind for sin Moder at staae.

Hun snørde sig saa liste,
Hende randt Taare paa Bryste.

Hendes Moder klapped hende ved hviden Kind:
Hvi fælder du Taare kiær Datter min?

Min Moder det duer ikke at dølge for eder.
Hin rige Jennus haver mig trolovet.

Haver Herr Jennus trolovet dig,
Ikke skal du længer have Moder i mig.

Stolt Ellinsborrig gaaer til Kiste,
Hun tog op Guld med Liste.

Hun drog sig udi en Silkeserk;
Saa saare hun græd, hendes Hierte mon verk.

Hun drog i en Kiortel blaa,
Derom hun en Søm med røde Guld laae.

Hun

Hun giorted' sig med en Silkesnoer,
Femten Guldstaver efter hende drog.

Hun tog op et Guld-Belte lang,
Hun giorted' sig vel i Midien trang *).

Saa lagde hun Guld paa Axelbaand,
Og femten Guldringe paa hver hendes Haand.

Saa slog hun ud hendes faure Haar,
Saa herligt et Hovedguld satte hun derpaa.

Saa svøbte hun sig i Fløiel rød;
Saa bød hun god Nat baade Fruer og Møer.

*) At være tynd og smal i Midie hælder Qvinde, kiønnet vel, siger Peder, Syv S. 598. og Poeten synger:

— Smal som Røret, smækker, fiin,
Er Byens Skiønne, — saa er min;
Og saa skal Piger være.

Hun satte sig paa en Ganger graa,
Saa spurgde hun Vei til Herr Jennus's Gaard.

Hun reed sig over Enge,
Hun skinned' som Guld hin reene.

Hun reed sig over Volde,
Hun skinned' som Guld hin bolde.

Stolt Ellingsborg reed udi Herr Jennus's Gaard;
Ude stod hans Moder vel svøbt i Maar.

Hil staaer I Fru Mettelille Svogerske min,
Hvor er Herr Jennus kiære Sønnen din.

Min Søn han sidder og drikker Viin.
Og lidet saa venter han Komme din.

Men om jeg din Svogerske var,
Da skulde dig intet skade.

Frue

Frue Mettelille svøber hun sig udi Skind,
Hun ganger for sine syv Sønner ind.

Her sidde I mine Sønner over eders Bord,
Og vil I høre eders Moders Ord.

Siger mig mine Sønner, om I saa vil,
Om nogen af eder haver Jomfruer i Verden til

Alle hendes Sønner de taugde
Foruden Herr Jennus, han svarede:

Trolovet haver jeg stolt Ellingsborg —
I hvor hun er, da bær hun Sorg.

Da sig mig det kiære Søn min
Om du vil have den Jomfru fiin!

O ja saamæn da vil jeg saa,
Og min kiære Moder maa det saa gaae.

Jeg

Jeg haver hende kiærer end Guld eller Jord,
Og min kiere Moder I værer hende god!

Frue Mettelille tager Ellingsborrig ved sin Haand,
Saa fulgtes de baade i Stuen frem.

Imedens du haver den Jomfru kiær,
Da vil jeg give dig hende her.

Saa var der Glæde og halv meer Gammen,
Saa lod hun give de unge to sammen.

Hun lod dem give sammen med Roe,
MedÆre lod hun deres Bryllup boe.

Saa lod hun giøre deres Bryllup med Ære,
Og hun haver hende i Hiertet kiære.

II.

Psalme-Visen.

Et trofast Hierte af al min Agt
Skal dig til reede være
Du haver det forskyldt, af al min Magt
Er du min Hiertens Kiære.
Det lærer sig vel selv,
Hvem hinanden under vel:
Stor Længsel du slaaer mig snart ihiel,
At vi ikke sammen maae være.

Den

Den store Kierlighed, du haver mig beteet,
  Haver os tilsammen bundet;
Nu kommer den Klaffer alt med sin Svig *),
  Han siger, han vil have det vendet.
Men agte du ei
Hans falske Rey **)
Vær stadig i Troen, og sig du Nei,
  Lad mig dig trofast befinde.

Ustadige hvad giør du mig!
  Vil du saa fra mig vende,
Som jeg aldrig kiendte til dig,
  Saa vil du mig bortsende.
O hiertelig Tvang!
Al Verdsens Modgang!
Baade Dagen og Natten de giøres mig lang,
  Hvor skal jeg Glæden finde.

Du

*) Ved at oversætte Klaffer paa Græsk, kommer i Psalmen den Dievel med sin Svig.

**) ɔ: List.

Du loved' mig godt med Haand og Mund,
　　Du agted', det ganske ringe,
Du meente det ikke af Hiertens Grund,
　　Du agter vel flere at svige —
Men agt det vel
Med fuld godt Skiel,
Om jeg haver det forskyldt af dig,
　　Du vil mig saa svarlig svige.

12.

12.

Vold og Mord.

Jeg veed saa høvisk en Frue,
Hun boer sig ude ved Aae,
Hun haver sig en Datter,
Hende skinner det røde Guld paa.
Selv var hun stolt udi sin Hu.

Stolt Mettelille ganger i sin Faders Gaard,
Udi saa mangen god Dag;
Hende rider Beile til og fra
Hun vil ingen af dem ha'.
Selv var hun stolt udi sin Hu.

Hende bad Svenden af Vollersløv,
Og han var Kongens Frende,
Og hende fik unger Villiam,
Fot han var bedre kiendt.
Selv var hun ꝛc.

Det var ungen Villiam
Han lader sit Bryllup boe;
Syg ligger Svenden af Vollerslev
Udaf ret Elskovs Attraae.

Af Elskov var hans Hierte mod,
For han kunde hende ikke faae;
Hans Moder og hans Søster
De ganger ham til og fra.

Hør du Svenden af Vollerslev,
Og kiære Sønnen min,
Og hvad er din Sygdom?
Dølg det ei for Moder din!

Min Sygdom er saa maadelig,
Mit Hierte bliver aldrig glad;
Det volder hin stolte Jomfrue Mettelille
Hendes Bryllup det stod udi Dag.

Hør du det min kiære Søn!
Jeg kiender dig Raaden best;
Du sætter dit Sind aldrig til den Møe,
En anden Sind haver fæst. *)

Hør I det kiær Moder
Det er saa ven en Møe:
For hende skal ungen Villiam
Lide den haarde Død **).

Hør

*) Men Svenden af Vollerslev fulgte lige saa lidet det Raad, som Werther.

**) Den trykte Udgave lader hans Søster give ham dette Anslag.

Hans

Hør du det min kiære Søn!
Du skal dig ikke saa klage —
Saa vel faaer du en anden Jomfrue,
I hvilken dig lyster at have.

Aldrig vil jeg trolove
Nogen Verdsens Qvinde;
Men alt skal hin ungen Herr Villiam
Lade sit Liv for hende.

Det var efter Maaneder to
Alt om en Morgenstund,
Da rider hin unge Herr Villiam
At bede de Dyr udi Lund.

„ Hans Soster gav strar det onde Raad
„ Du slaaer Herr Willum ihiel
„ Naar du haver Herr Willum veiet,
„ Saa faaer du Bruden selv.

For reed ungen Herr Villiam,
Han havde ikke Svenne uden fem;
Efter reed Svenden af Volderslev
Med tredive raske Hofmænd.

Hør du ungen Villiam
Hvi rider du mig saa nær?
Du veed fuld vel, du fæsted' den Møe,
Jeg havde udi Hiertet kiær.

Jeg fæsted hin stolten Mettelille
Med alle hendes Frenders Raad;
Jeg vil det for Sandingen sige;
Det var hendes egen Attraae.

Du værge dig ungen Villiam
Du værge dig for mit Sværd —
Net aldrig skal du levende
Komme af denne Færd.

Saa hugge de ungen Villiam
Udi de Stykker smaa,
Alt som de liden Lindeløv,
Der nede paa Jorden laae.

Det var Svenden af Volderslev
Han taler til liden Smaadreng:
Du skynd dig skiøt og skynd dig brat,
Før Mettelille Tidingen frem.

Indkom liden Smaadreng,
Var klædt udi Kiortel rød.
I hente hin unge Herr Villiam hiem,
Hán ligger i Lunden død.

Det var stolten Fru Mettelille,
Tog Guldet af sin Arm;
Ussel var jeg til Verden fød,
At jeg skulde leve den Dag.

Det siig mig du liden Smaadreng,
Du sige mig af den Møden —
Hvem haver mig voldet den hiertelig Sorrig,
Og slaget min Herre til døde?

Hør I det min skiønne Jomfru,
Det skulle I saa forstaae;
Det giorde Svenden af Volderslev,
For han kunde eder ikke faae.

Det svared stolten Fru Mettelille,
Hun meldte det af stor Møde:
End maae det Barn være ufødt,
Som skal hevne sin Faders Død.

Det svarede Villiams Søster
Alt med Angest og Møde;
Længe maae den Svend udi Freden leve,
Som for ufød Barn skal døe.

Det

Det stod saa i Maaneder
Og udi Maaneder otte;
Den Frue hun gaaer i Buure;
Hun fødte saa høvisk en Søn.

Han blev født om Aftenen,
Og christnet om en Nat,
De kaldte ham ungen Villiam;
De dulgte ham men de maatte.

„ Jeg beder eder alle I gode Qvinder,
„ Der mig er nu saa nær,
„ I siger det for ingen Verdsens Mand,
„ Andet end det en Datter er.

Det springer nu saa vide om Land,
Det spørges i Kongens Gaard:
At den skiønne Fru Mettelille
Hun haver en Datter faaet.

Det var Svenden af Voldersløv
 Han drager Skarlagen paa,
Saa gaaer han udi Høieloft
 For Dannerkongen at staae.

Her sidder I Dannerkonning,
 Jeg ønsker eder megen Ære:
I Dag haver jeg de Tidinger spurgt,
 Mig ere af Hiertet kiære.

Stolt Mettelille truede mig med hendes Søn,
 Han skulde slaae mig til døde;
Nu haver Lykken været mig saa god,
 At det er vorden en Møe.

De siger, hun haver en Datter født,
 Det springer saa vide om Land:
Maatte jeg ogsaa leve den Dag,
 Jeg kunde giøre hende Skam!

Det

Det svared' Dannerkonning,
Og svared' han for sig:
Du lad det aldrig nogen Mand spørge,
At du skulle tænke sligt.

Det stod saa udi Vintre
Og vel i Vintre ni:
Villiam blev det venneste Barn,
Man vilde med Øine see.

De fostred' ham saa hæderlig
Baade med Dyd og Ære;
Silke-Klæder og guldflæt' Haar —
Ligesom han en Jomfru mon være.

Villiam og den Bondesøn
De legte tilsammen under lide:
Der kom Splid i deres Leeg
Saa mangen Mand til Qvide. *)

*) Dette Vers lyder saaledes i Cod. C.

„De

Villiam slog den Bondesøn
Og drog ham udi sit Haar. —
„ Bedre maatte du din Faders Død hævne;
„ End du lægger paa mig Had."

Det var ungen Villiam
Han blev baade sort og bleeg:
Var min Fader med Vaaben veiet,
Da borte er al min Leeg.

Det var ungen Villiam
Og svøber han sig udi Skind,
Og saa gaaer han i Høieloft
For sin kiær Moder ind.

Hør

„ De Kongens Mænd gange at skyde
„ Med Stav og saa med Steen
„ Der kom Splid udi deres Leeg
„ Saa mangen Mand til Meen."

Hør I det min kiære Moder
I dølge det ikke for mig
Blev min Fader med Vaaben veiet,
Hvo giorde os denne Svig?

Du est dig saa liden,
Du kandst ei Hielmen paabinde;
Saalænge maae Svenden af Volderslev
Ride fri for dig til Tinge.*)

Ikke er jeg saa liden,
Jeg kan jo Hielmen paabinde,
Ikke skal Svenden af Volderslev
Ride fri for mig til Tinge.

Det

*) I det andet Haandskrift eller Cod. C. saaledes:

„ Du est dig saa liden
„ Du kan din Hielm ikke spende;
„ Saalænge maae Svenden af Volderslev,
„ Ride fri for dig til Stevne."

Stevne kaldes endnu Bøndernes Forsamlinger.

Det var ungen Villiam
Lader skrive de Breve omkring,
Beder I Svenden af Volderslev,
Han møder mig til Ting.

Det var Svenden af Volderslev
Der han de Breve saae,
Saa monne han sah sørgendes
Ind for Dannerkongen gaae.

Hil sidder I min naadigste Herre!
Jeg klager eder min Vaande
Det jeg haver meent en Jomfru at være,
Det er nu bleven en Mand.

Han haver mig til Tinge stevnt
Alt for sin Faders Død,
Og enten det gaaer mig ilde eller vel,
Da skal jeg hannem møde.

Du

Du sørge ikke Svend af Volderslev
Du agte det Barn saa ringe:
Jeg skal laane dig af mine Mænd
Og følge dig selv til Tinge.

Det var ungen Villiam
Han havde ikke Svenne uden fem,
Han klædte dem udi det haarde Staal,
Han reed til Tinge med dem.

Det var Svenden af Volderslev
Han havde vel tredive Hofmænd;
Klædte han dem udi Silke,
Han reed til Ting med dem.

Det var Svenden af Volderslev
Han holdt paa Ganger rød:
Hvem haver mig til Tinge stevnt
Hvem er den mig tør møde?

Det

Det svared ungen Villiam
Han holder under Hielmen rød,
Jeg haver dig til Tinge stevnet
Alt for min Faders Død.

Det da svared Svenden af Volderslev,
Han stødte paa Jorden med Fod:
Du faaer aldrig for Fader din
Enten Penge eller gode Ord.

Det var ungen Villiam,
Han vender sin Hest omkring,
Saa slog han Svenden af Volderslev
Ned under Hestens Been.

Det var ungen Villiam
Han sit Sværd uddrog,
Det var Svenden af Volderslev
Han alt i Stykker hug.

Det var Dannerkongen
Han raaber paa Ridder' sin':
I lader mig ikke den fredløse Mand
Komme nu udaf det Ting.

I naader mig min ædelig Herre;
I lader mig fare i Fred!
Jeg haver ikke før til Tinge været,
Jeg vidste ikke Tingesæd.

Omkring ham kom de Kongens Mænd,
De vilde hannem fange og gribe;
Han tog Sværdet udi høire Haand,
De maatte alle for ham vige.

Det var alle de Kongens Mænd
De gange for Kongen at stande,
I naader dette Barn min ædelig Herre!
Han lader sig ikke fange.

Han

Han lader sig ikke gribe;
Han lader sig ikke fange;
Ingen seer gierne sin Faders Bane
Hofmodelig for sig gange.

Længe stod Dannerkongen,
Og tænkte han derpaa:
Det er meest Villiams Frender,
Jeg haver udi mit Raad.

Da forlader jeg ham paa Tinge i Dag
Svenden af Volderslevs Død;
Jeg giver ham Jomfrue Zidselille,
Hun er saa ven en Møe.

Jeg giver ham Jomfru Zidselille,
Hun er kier Frenke min;
Dertil giver jeg ham Engelholm
Og tre Slot i Sverrig ind'.

Det

Det var ungen Villiam
Han falder Kongen til Fod;
Jeg vil eders Naades troe Tiener være
De Dage jeg lever paa Jord.

Saa glade vare alle de Kongens Mænd,
Der de reed hiem fra Tinge,
End meere ungen Villiam
Han lod sin Ganger springe.
Selv var hun stolt udi sin Hu.

13.

Liden Engels Vise.

Det var liden Engel
Han var baade faur og bold,
Han foer sig til Opland,
Han tog en Frue med Vold.
End er Dagen oplyst.

Han foer sig til Opland,
Han voldtog en Frue saa vis;
Den første Nat de sammen laae
Det var i Bermeriis.
End er Dagen oplyst.

Det var liden Engel
    Han vaagner om Midienat
Udaf hans stærke Drømme,
    Dem siger han saa brat.

Mig tykkes at den Ulveunge
    Og saa den Ulv saa graa,
Han havde mit Hierte udi sin Mund
    Saa vaagen, som jeg laae.

Det er ikke Under I drømmer,
    Og at I drømmer saa: —
I haver taget mig med Vold
    Min Fader vidste intet deraf.

Indkom liden Smaadreng
    Og stedes han for Bord,
Han var vel snild i Talen sin,
    Han kunde vel føie sine Ord.

Hør I liden Engel
Og vil I ikke flye?
Her kommer Giøde Laumandsen
Paa fire Sider til Bye.

Jeg ræddes ikke for fire
Og jeg ræddes ikke for fem,
Og ikke for Giøde Herr Laumandsen,
Og ikke for tredive Mænd.

De ere fleer end fire,
Og de er flere end fem,
Det er Giøde Herr Laumand
Med hundred' bevebned' Mænd.

Det var liden Engel
Tog Malfred i sin Arm;
I kiender os nogen gode Raad,
Os kan skille ved den Harm.

Tager

Tager I eders Svenne
Som ædet haver eders Brød,
Søger vi Marie Kirke
Imedens os trænger den Nød.

Tager I eders Svenne,
Som redet haver eders Heste;
Og søge vi Marie Kirke
Alt som vi kunde best.

De laae derfor saa længe
Og vel i Maaneder fem,
Alt vär Giøde Laumandsen
Fremmerst i alle dem.

Meldte det Malfredts Moder;
Hun var hende ikke huld,
Brænder op Mariæ Kirke
Og bygger en anden for Guld.

Ilden tager til at brænde
Og Luen lakkede fast ind;
Det var liden Malfred
Hun blegnede fast om Kind.

Det var saa hedt paa Kirkegaard,
Alt som den Ild den brændte;
Det var meget hedere i Kirken,
Alt som det Blye mon rinde.

Meldte det liden Engel,
Han var i Hiertet saa mod,
Stinge vi vores Heste ihiel:
Vi svale os i deres Blod.

Meldte det liden Smaadreng
Han havde de Heste kiær:
Stikker vi liden Malfred ihiel,
Den Død er hun vel værd.

Det var liden Engel
Tog Malfred i Armen sin
Den Død est du ikke værd
Hierte allerkiæreste min.

De satte hende paa de Skiolde
De løfted' under hende med Spyd,
Saa løfted' de hende saa sørgendes
Af Kirkevinduet ud.

Det var liden Malfred
Hun ganger om Kirkegaard,
Sveden saa var hendes Klæder,
Og brændt var hendes Haar.

Toge de liden Malfred,
Slog over hende Kaaben blaa,
Løfte de hende saa sørgendes
Alt paa de Ganger graa.

Meldte det liden Malfred
Hun kom i grønnen Eng:
I Dag da brænder Marie Kirke,
Og end saa rask en Svend.

I Dag da brænder Mariæ Kirke
Og end saa rask en Svend;
Aldrig kommer hans Lige
Igien paa dette Land.

Det var ikke længe derefter,
Alt i den samme Høst,
Sanger hun sig i Buure,
Hun fødte en Søn saa trøst.

Saa bare de ham til Kirke
Og christned' ham om en Nat,
De kaldte ham liden Engel
De dulgte ham mens de maat'.

Fostred

Fostred' hun ham i Vintre
    Og fostred hun ham i ni,
Han blev den venneste Ridder
    Man vilde med Øien see.

Fostred' hun ham i Vintre,
    Og fostred hun ham i syv —
Din Morbroder slog din Fader ihiel,
    Det siger jeg dig nu.

Saa fostred' hun ham i Vintre
    Saa fostred hun ham i fem —
Din Morbroder slog din Fader ihiel
    Det siger jeg dig end.

Hører I min Moder
    I er vel svøbt i Maar!
Jeg vil ride mig under Øe
    Og tiene i Kongens Gaard.

Rid du dig til Kongens Gaard,
Du tiene med Hæder og Ære —
Din Morbroder slog din Fader ihiel;
Jeg siger dig det aldrig meere.

Han tiente saa længe i Kongens Gaard,
Til Kongen blev ham huld:
Naar andre Riddère legde og loe,
Da var han sorrigfuld *).

Det var Dannerkongen
Han monne ham husvale:
Hør du liden Engel,
Hvi sørger du saa saare?

Du

*) Imellem dette og følgende Vers har Fragmentet saaledes:

„ Alle sadde de Kongens Mænd
„ De drak den klare Viin
„ Foruden liden Engel
„ Han satte sin Haand under Kind.

Du sørger dig saa saare,
Som liden Fugl paa Qvist,
Du est som den eeneste Mand
Der alle sine Frender haver mist.

Hør I Dannerkongen
Mig er saa meget imod' —
Min Morbroder slog min Fader ihiel;
Der gik ret aldrig Bod.

Jeg vil laane dig af mine Mænd
Riddere og gode Svenne,
Saa rid du dig op under Øe
Din Faders Død at hevne.

Vil du hevne din Faders Død,
Det er saa vel tilmaade *)
Tre hundrede Mænd saa laaner jeg dig
Baade med Harnisk og Plade.

Det

*) o: Jeg er tilfreds.

Det var liden Engel
Han rider i grønne Lund, —
Der væbner han alle sine Mænd
Al den samme Stund.

Ind da kom den liden Smaadreng,
Og stedes han for Bord
Han var snild i Tungen sin
Han kunde vel føie sine Ord;

Hør I Giøde Laugmandsen
Og vil I ikke flye,
Her kommer liden Engel
Vel fire Veie til Bye.

Her kommer liden Engel
Vel fire Veie til Bye,
Han er i Huen saa hastig og vred
Han fører sit Glavind i Skye.

Jeg

Jeg haver været saa vide
Baade til Ting og Stevne;
Aldrig kom jeg til det Sted,
Jeg hørde liden Engel nevne.

Det var Giøde Laugmandsen
Klapped' hannem ved hviden Kind.
Veedst du nogen gode Raad
O kiære Smaadreng min!

Vidste jeg nogen gode Raad
Jeg sagde dem eder helst. —
Søger vi vor Steenstue
Imens vi trænges meest.

De Vægge var af Marmorsteen
De Dørre ere af Blye,
Det skal gaae fuld underlig til,
Om de tage os deri.

Saa

Saa besatte de den Steenstue
    Vel fire Veie omkring,
Selv var liden Engel
    Allerfremmerst i den Ring.

Det var Gisde Laugmandsen
    Han udaf Vinduet saae —
Hvem er her for ude
    Imedens I brasker saa.

Svared det liden Engel
    Han stod i Skarlagen Skind
Det er mig Herr Gisde
    Liden Engel Søstersøn din.

Svared' det Gisde Laugmandsen
    Han svared' af megen Harm:
Det tør du lidet af rose,
    Du est et Slegfred Barn.

Er

Er jeg end et Slegfred Barn,
Da er jeg af de beste;
Nok da haver jeg Guld og Sølv
Riddere og høie Fæste.

Det jeg er et Slegfred Barn,
Det haver du mig voldet. —
Nok da haver jeg grønne Skov
Og dertil Borrig saa bolde.

Tager vi nu baade Sølv og Guld
Vi lade tilsammen løbe,
Brænder vi af denne Steenstue
Vi formaae vel hende at kiøbe.

Det var heedt i Forstue
Det Blye tog til at rinde.
End var der heeder' i Steenstuen ind,
Der Ilden tog til at brænde.

Det

Det var liden Engel
Han vender sin Ganger omkring;
Ikke vilde han af Gaarden ride
Førend Stuen den var brændt.

Liden Engel reed af Gaarden,
Slog op med hviden Haand,
Der han saae sin Morbroder
Der laae i brændende Brand.

Det sagde liden Engel,
Han var saa vred i Sind:
Nu haver Du faaet den samme Død
Som Du gavst Fader min.

Det var liden Engel
Reed i sin Moders Gaard;
Ude stod hans kiære Moder
Hun var vel svøbt i Maard.

Hil staaer I min kiære Moder
I er vel svøbt i Skind;
Nu haver jeg været i Opland,
Min Faders Død haver jeg hevnt.

Det var Frue Malfred,
Hun græd og Hænder hun slog —
Før havde jeg een daglig Sorrig,
Og nu saa haver jeg to.

Det var liden Engel,
Hannem randt Taare paa Kind;
Det vil jeg for sandingen sige,
Underlig er Qvinde-Sind.

Liden Engel vendte sin Ganger omkring,
Saasnart reed han af Gaarde.
Igien da stod hans Moder
Hun fældte saa modige Taare.

Det var liden Engel
Reed op i Kongens Gaard,
Ude stod Dannerkongen
Han var vel svøbt i Maar.

Det var liden Engel
Han ganger for Kongen ind:
I have Tak Dannerkongen
For alle eders Mænd.

I haver Tak Dannerkonning
For alle eders gode Mænd
Jeg haver mig været i Opland
Min Faders Død har jeg hævnt.

Hør du liden Engel
Kiære Selle min.
Hvor lider hin skiønne Frue Malfredt
Som er kiær Moder din.

Vel lider liden Malfredt
O kiære Moder min;
Sørged hun ikke saa saare
For kiære Fader min.

Hør Du liden Engel
Og kiære Selle; min
Giv du mig til Hustrue
Skiøn Malfredt Moder din.

Svared' det liden Engel:
Svared' han da saa:
Først vil jeg ride til Moder min,
Og spørge hende selver derom.

Det var liden Engel
Han kom der ridendes i Gaard;
Ude stod hans kiære Moder
Hun var vel svøbt i Maar.

Hil staaer I min kiære Moder
I er vel svøbt i Skind —
Eder bedes Dannerkongen
Og hvordan er eders Sind.

Alt førend nu de samme Ord
De vel udtalte var,
Da kommer Dannerkongen
Selv ridendes i den Gaard.

Det var Dannerkongen
Tog Fru Malfredt i sin Arm:
Saa gav han hende Kronen af Guld
Og dertil Dronningnavn.

Det var Lyst i Frue Malfredts Gaard
Og Lyst at lydde derpaa
Liden Engel gav sin Moder bort
Og Kongen han hende tog.

Du

Du haver givet mig din Moder,
Hun er en Qvinde saa ven:
Nu giver jeg dig min Søster,
Hun er en Jomfrue skiøn.

Det var stor Lyst i Kongens Gaard
Og Lyst at lydde derpaa;
Kongen gav sin Søster bort
Liden Engel mon hende faae.

Det var ikke derefter
Foruden Maaneder to;
Det var Dannerkonning
Lod begges deres Bryllup boe.

Nu haver skiønne Malfredt
Forvundet baade Angst og Harm,
Hun er sig en Dronning
Og sover i Kongens Arm.

Nu haver liden Engel
    Forvundet baade Angst og Qvide:
Han haver nu hevnet sin Faders Død,
    Og sover hos Kongens Søsters Side.
End er Dagen oplyst.

14.

Garlvels Vise.

Det var Garvel Kongens Søn
Han beder lægge Sadel paa Hest —
Og vi vil ride til Syllesborg
Hin stolten Sinild at giæste.
Vi giæste hin stolten Sinildlille
Op under Lide.

Det vat Garvel Kongens Søn
Han rider under Lide;
Der møder ham den lede Orm,
I Græsset monne han skride.
Vi giæste hin stolten Sinildlille
Op under Lide.

Hør Du Garvel Kongens Søn
Hvem lover dig her at ride?
Hvem viser Dig den lønlig Vei
Til Sinildlilles Buur at ride?
Vi giæste ꝛc.

Alle de Stie og Veie jeg kan,
De kommer mig vel tilgode.
Jeg skal veie din lede Lindorm
Som Guld bær over sin Bove.
Alt for hin stolten Sinildlille
Op under Lide.

Hør du Garvel Kongens Søn
Er født af Herrer og Fyrster,
Og ikke stride Du med mig udi Dag,
Du haver ikke Hierte udi Bryste.
Vi giæste ꝛc.

Svarfd'

Svared' det Garvel Kongens Søn
For han var frie af Hierte:
End vil jeg stride med Dig i Dag
Var du end tøsset *) saa stærk
Vi giæste ꝛc.

Meldte det Garvels Kongens Søns Hest
Han svarede af ret Harm:
Sæt Dig paa min forgyldte Saddel
Saa frielig bær jeg dig frem.
Vi giæste ꝛc.

Det var Garvel Kongens Søn
Han drog ud sin Adel-Ring;
Det maatte man høre saa lang en Vei.
Hvor Ormen skifted' Lyden omkring,
Alt fanger hin stolten Signildlille
Ormen under Lide.

*) ɔ: To Gange saa stærk.

De stridte i Dage, de stridte i to
Den tredie Dag til Qvelde:
Det var Garvel Kongens Søn,
Den lede Orm han feldte.
Alt fanger hin stolten Signildlille,
Ormen under Lide.

Saa tog han det Ormehoved
Han satte det paa sit Spyd,
Saa reed han til Sylledsborg
Og bød de Jomfruer ud,
Og meest hin stolten Signildlille
Op under Lide.

Hil stander I Jomfrue Signildlille
Udi Eders Skarlagen rød!
Nu haver jeg veiet den lede Lindorm,
Og skillet Eder ved den Møde.

Haver

Haver I veiet den lede Lindorm
Og skilt mig ved den Møde,
Da skal I raade over Syllesborg
Og al mit Guld saa røde.
Saa svared' hun stolt Signildlille
Op under Lide.

Haver I veiet den lede Lindorm
Og skilt mig ved den Harm,
Da skal I raade over Syllesborg
Og sove udi min Arm.
Det svared' stolten Signildlille
Op under Lide.

Vil I Eder christne lade,
Baade Eder og alt Eders Rige;
Jeg lover Eder paa min christelig Troe
Jeg vil Eder aldrig svige.
Det svared' Garvel Kongens Søn
Op under Lide.

Svared'

Svared' det stolten Signildlille
Det er fuld langt derfra,
Jeg vil mig aldrig christne lade
Den Stund jeg leve maae.
Det svared' stolte Signildlille
Op under Lide.

Svared' det Garvel Kongens Søn,
Han lod sig fuld vel tykke:
Giver jeg en' Hedning min Troe,
Mig skeer ret aldrig Lykke.
Saa svared' Garvel Kongens Søn
Op under Lide.

Jeg haver mig en Jomfrue fæst.
I Østerkongens Rige;
Jeg loved' hende paa min christelige Troe
Jeg vilde hende aldrig svige.
Det svared' Garvel Kongens Søn.

Offret haver jeg Guld og Sølv
　　Og dertil Ridder og Svenne,
Og farer I til Østerkongens Land
　　I henter Eders Troe igien,
I kommer igien Garvel Kongens Søn
　　Op under Lide.

Det var Garvel Kongens Søn
　　Han kasted' sin Hest omkring,
I have god Nat stolt Signildlille,
　　Og hende randt Taare paa Kind —
Alt for den venneste Garvel Kongens Søn
　　Op under Lide.

Det var Garvel Kongens Søn
　　Han rider ad Veien frem,
Der mødte ham Jetten af grønnen Øe
　　Han var baade leed og lang.
Her møder jeg Dig Garvel Kongens Søn
　　Op under Lide.

Hør

Hør Du Garvel Kongens Søn
Mig lyster med dig at stride,
Ingen skal fra den anden vige
Førend han haver ladet sit Liv,
Sagde Jetten af grønnen Øe
Op under Lide.

Svared' det Garvel Kongens Søn
Han var i Huen saa frie:
Mig lyster med Dig at stride i Dag
Og alt om begges vores Liv —
Alt for hin stolten Signildlille
Op under Lide.

De fegted' i Dage, de fegted' i to
Den tredie Dag til Qvelde,
Da fik han den Lykke saa god
Og Jetten han til Jorden feldte,
Alt for hin stolten Signildlille
Op under Lide.

Det

Det var Garvel Kongens Søn
  Han rider i Rosensgaard:
Ude da stod den skiønne Jomfrue
  Hun var vel svøbt i Maar,
Hil stander I stolt Blidelille
  Op under Lide.

Hil stander I Jomfrue Blidelille
  I er en Jomfrue saa fiin,
Ville I give mig Eders Troe
  Og være Allerkiæreste min.
Det siger Garvel Kongens Søn
  Op under Lide.

Værer velkommen Garvel Kongens Søn
  I have Tak for Eders Qvide,
I skulle være Allerkiæreste min
  Og raade over tre Kongeriger.
Det svared' hin stolten Blidelille
  Op under Lide.

Opstod

Opstod Sarvel Kongens Søn
Han tog hende i sin Arm,
Saa gav han stolten Blidelille
Krone og Dronningnavn.
Det giorde Sarvel Kongens Søn
Op under Lide.

15.

Est neglectus homo qvi manet absqve domo

Jeg var mig paa Tinge,
Fuglene de siunger,
Der de gifted' stolt Ingerlille.
Mens jeg sover eene.

De gave hende Huus, de gave hende Jord,
Fuglene de siunge,
De gave hende en Svend, han hedte Hr. Tord.
Mens jeg sover eene.

De gave hende Ager, de gave hende Eng,
Fuglene 2c.
De gave hende Tord saa rask en Svend,
Mens jeg 2c.

De var sammen i otte Aar,
Fuglene ꝛc.
Ingerlille fik Soet, og syg hun laae.
Mens jeg ꝛc.

Ingerlille fik Soet, og syg hun laae,
Fuglene ꝛc.
Herr Tord han ganger hende til og fra.
Mens jeg ꝛc.

Hvad saa skal jeg giøre af mig,
Fuglene ꝛc.
Naar de Præster skrifte dig?
Mens ꝛc.

Naar de Præster skrifte mig,
Fuglene ꝛc.
En gudelig Bøn saa bed for mig.
Mens ꝛc.

Hvad

Hvad saa skal jeg giøre af mig,
Fuglene ꝛc.
Naar de Fruer klæde dig?
Mens ꝛc.

Naar de Fruer klæde mig,
Fuglene ꝛc.
Saa sød en Søvn da sov du dig.
Mens ꝛc.

Hvad saa skal jeg giøre af mig,
Fuglene ꝛc.
Naar de lægger dit Liig i Grav?
Mens ꝛc.

Naar de lægger mit Liig i Grav,
Fuglene ꝛc.
Da skue den Møe, den du vil ha'.
Mens ꝛc.

Skue ikke efter hendes gule Lok;
　　Fuglene ꝛc.
Du skue fast meer hendes gode Tykke.
　　Mens ꝛc.

Skue du ikke hendes faure Haar;
　　Fuglene ꝛc.
Du skue fast meer hvad Sind hun har.
　　Mens ꝛc.

Du see ikke efter hendes hvide Lin;
　　Fuglene ꝛc.
Du see fast meer efter hendes dydelig Sind.
　　Mens ꝛc.

Der boer en Frue udi Slesvig,
　　Fuglene ꝛc.
Og hun er mig saa svarlig lig.
　　Mens ꝛc.

Den

Den første Datter hun fanger med dig,
    Fuglene rc.
Du kalde hende Ingerlille efter mig
    Mens rc.

Naar Døren er lukt og Lyset er slukt,
    Fuglene de siunger,
Da er den glemt, der ude er lukt.
    Mens jeg sover eene.

16.

Den udkaarne Ridder.

Herr Oluf han rider i Marken ud
Vel syv Miile vidt og syv Mile bredt,
Ret aldrig kunde han finde paa den
Der Dysten torde med ham ride.

Han saae sig under Liden
En Ridder vel udreden;
Hans Heste vare sorte, hans Hielm var luft,
Hans Ganger ginge alle i Spring.

Han førte paa sine Sporer
Vel tolv forgyldene Fugle;
Hver Gang han Hesten med Sporen tvang,
Og da stod alle smaa Fugle og sang.

Han

Han førte paa sin Mile *)
Vel tolv forgyldte Hiule;
    Hver Gang at Veiret blæser i Ring
    Og da løber alle de Hiul omkring.

Han førte paa sit Bryst
Et Glavind var slaget i Røste,
    Og den var skarper end Demantssteen,
    Og den giør unge Svends Hierte stor Meen.

Han førte paa sit Hoved
    En Krands af røden Guld,
Og den gav ham de Jomfruer tre,
    De var' baade dannes og dydefuld.

Den eene heder Jomfrue Helle,
Den anden heder Jomfrue Snelle,
    Den tredie heder Jomfrue Elmerod **).
    Til Gud og hende staaer alt mit Mod.

*) Cod. A. læser her Støvle.

**) Cod. B: Adelrund.

Hvad heller est du Gud hin gode?
Skal jeg falde dig til Fode?
 Eller vil du bryde med mig et Speer
 For alle Jomfruers Ære?

Jeg er ikke Gud hin gode;
Du tørst ikke falde mig til Fode:
 Jeg er en Ridder ubekiendt,
 Tre høviske Jomfruer haver mig udsendt.

Est du en Ridder udkaaret,
Har tre høviske Jomfruer dig udsendt,
 Da skal du Dysten ride i Dag
 For alle Jomfruers Ære.

Den første Dyst de sammen reed,
 Saa prøved' de deres Heste:
Den anden Dyst de sammen reed,
 Det var ikke for deres Beste.

Den

Den tredie Dyst de tilsammen reed,
Da vilde de hinanden ikke vige:
Den fierde Dyst de sammenreed,
Da faldt de baade tillige.

Nu ligger de Herrer i Marken ud',
Og Blodet rinder dem til Døde,
Nu sidder de Jomfruer i Høieloft
Og sørger dem selv til Døde.

17.

Liden Kirstens Lykke i Spil.

Liden Kirsten haver hverken Huus eller Jord,
Saa gik hun med Kongen til Tavlebord.
Det havde hun i al Agt.

Den første Gang Guldtærning over Tavlebordet randt,
Kongen han tabte og liden Kirsten vandt.
Det havde hun i al Agt.

Og hun vandt Ribe og Ringsted Bye,
Og da vilde Kongen fra Tavelbordet flye.

Hendes

Hendes Moder kom der gangendes ind,
Hun slog liden Kirsten ved hviden Kind.

Jeg meente jeg lærte dig Guld at spinde,
Og ikke Guldtavel fra Kongen at vinde!

Jeg meente jeg lærde dig Guld at giør',
Og sidde i Bure hos andre Møer!

Hun slog liden Kirste ved hviden Kind,
At Blodet randt over Skarlagen Skind.

Og hør I det kiær Moder fiin,
Og hvi slaaer I Allerkiæreste min?

Hun er ikke byrdig, mens hun er bold,
Alt Danmark skal hun have i Vold.

Det fik liden Kirsten for hun var dydefuld
Hun fik en Krone af røden Guld.

Og

Og hun blev Dronning i Dannemark,
For hun var dydefuld af al hendes Agt.
Det havde hun i al Agt.

18.

Jomfruen frier selv.

Vi ville dantse og qvæde,
Mens vi have faaet den Glæde;
Og vi ville qvæde om Erik.
De lover dem alt med Æren.

Vi ville qvæde om Erik,
Og saa den rige Greve. —
Stolt Ingerlille stander i Høieloftš Svale.
De love dem alt med Æren.

Stolt Ingerlille stander i Høieloftš Svale;
Og seer hun da sin Beiler fare:
Og hisset da seer jeg Beiler min.

Hisset

Hisset da seer jeg Beile min, —
Og min kiære Fader I byder dem ind;
Og min kiære Moder i skiænker dem Viin.

Min kiære Datter du lad dem fare;
Vi vide dem ingen gode Ansvar:
Hvor skulde vi byde de Beiler ind.

Hvor skulde vi byde de Beiler ind;
Vi haver ikke brygget eller blandet Viin.
Det maae gaae som Lykken den vil.

Det maae nu gaae som Lykken den vil, —
Selv skal jeg bede de Beiler ind.
Stolt Ingerlille gånger til Stalde.

Stolt Ingerlille ganger til Stalde;
Hun skoer de Foler alle;
Hun skoede den brune, hun skoede den graa.

Hun

Hun skoede den brune, hun skoede den graa;
Den beste lagde hun Guldsaddel paa,
Silked det Søm om Gangerens Fod.

Silked det Søm om Gangerens Been;
Stolt Ingerlille reed sin Beiler igien,
I være velkommen Herr Erik.

Eders Heste skulle æde Korn,
Og selv skal I drikke Miød af Horn,
Og Silkeseng, om I lyster at søve.

En Silkeseng, om I lyster at søve,
Og en stolt Jomfrue om I vil hende love;
Hav Tak stolt Ingerlille for eders Ord.

Hav Tak stolt Ingerlille for eders Ord,
Med eder vil jeg bygge og boe.
Han slog over hende Skarlagen Skind.

Han

Han slog over hende Skarlagen Skind,
Saa fulgtes de baade i Høieloft ind:
Nu haver stolt Ingerlille forvunden sin Qvide.

Nu haver stolt Ingerlille forvundet sin Harm,
Og hun sover udi Hr. Eriks Arm.
Vi ønske dem Lykke og Glæde tilsammen.
De love dem alt med Æren.

19.

Mage til Tristrams og Isalds Elskov.

Herr Sallemand er den gieveste Ridder, —
Stolt Mettelille hedte den Frue;
De havde hinanden i Hiertet saa kiær,
God Villie dem sammen drog.
I vide det saa vel, Herr Sallemand døde af Elskov.

Herr Sallemand havde den Frue saa kiær,
Han kan sig hverken styre eller raade:
De ere to Næst-Sødskende Børn
Af Fader og Frender baade.
I vide det saa vel, Herr Sallemand døde af Elskov.

Herr Sallemand havde en Moer-Syster,
Og hun hedte Ingeborrig;
Han rider til hende aarle og silde,
Han klager for hende sin Sorrig.

Du være velkommen Herr Sallemand
Og kiære Søstersøn min,
Og gak du dig i Høieloft,
Og drik baade Miød og Viin.

Det var Herr Sallemand;
Han ganger i Svale at stande.
Frem da gik hans kiære Moer-Syster,
Hun skiænkte ham Viin i Haand.

Jeg gider ikke ædt eller drukket,
Endog I byder mig Viin;
Min Hu er til stolten Mettelille
Hiert allerkiæreste min.

Hør

Hør I det Herr Sallemand
I tør det intet troe —
I ere saa nær to Sødskende Børn,
I maae ikke tilsammen boe.

Maae det ikke stolt Mettelille være,
Der løse maae min Harm.
Da skal der aldrig enten Frue eller Møe
Sove paa min hvide Arm.

Er det stolte Frue Mettelille,
Der du haver givet din Troe;
Da lade dit Bud gange til Rom,
Førend I maae sammenboe.

I Fruer I kunde saa mangelunde vende,
Som Vognen de age til Torv.
Jeg veed den ikke i Verden til,
Jeg tør for klage min Sorg.

Det var Herr Sallemand
Han lader Lønnebreve skrive;
Han sender dem stolte Frue Mettelille,
Og hende lader ham dem give.

Han sender dem stolte Frue Mettelille
Og hende lader han dem give:
Om de skulde begge til Rom fare,
At de maatte sammen blive.

Hun skrev ham et andet igien,
Sendte ham det med sin Terne:
Hvor hen han i al Verden vil,
Saa følger hun ham saa gierne.

Det var stolte Frue Mettelille
Hun drager af Slottet ned,
Hun sukker, hun sørger og fælder Taare,
Hendes Rosens Kinder giøres bleeg.

Melbte

Meldte det Herr Sallemand,
Der de reed ud af Borrig.
Hvem er kiærest i eders Hu,
For hvem bær I slig Sorrig?

Meldte det stolte Fru Mettelille
Alt baade med Sorrig og Qvide:
Han brød ei noget Spær i Dag,
Han rider her hos min Side.

De reed dem af Dannemark ud
Den Ridder og den stolte Frue:
Det vil jeg for Sandingen sige,
De havde stor Sorrig i Hu.

Han reed sig i Paris ind
Med den ædelig Rosens Blomme;
Alle de Folk i Staden var,
De toge vel mod deres Komme.

De sparede ikke det Silke
Under hendes Fødder at brede; —
Hendes Hierte var med Sorrig bespendt,
Hun kunde sig ingensteds glæde.

De ledte den Lillie i Stuen ind, —
Det blev jo længer jo værre.
Herr Sallemand ganger hende til og fra,
Han var hendes Hiertens Kiære.

Hør I stolten Fru Mettelille
I giver eder ikke saa saare!
I Morgen faaer vi det Brev fra Rom
At vi maae sammen være.

Det var Ynk i Fruerstue
Og alle de Fruer til Harm.
Stolt Mettelille blev af Sorgen død
Alt i Herr Sallemands Arm.

Hør

Hør I det Herr Sallemand',
I giør mig megen Møde,
I hente mig Præsten mig skrifte maae,
Den Sorg tvinger mig til Døde.

De bar det Liig i Kirken ind,
Som Præsterne læste og siunge. —
Herr Sallemands Hierte i sønder gik,
Og Blodet randt ud af hans Mund.
I vide det saa vel Hr. Sallemand døde udaf Elskov.

Gud naade ham Herr Sallemand,
Saavel han Fruer monne unde;
Hans Hierte er brusten i tusinde Stykker,
Og Blodet rinder af hans Mund.

For Sønden Kirke lagde de ham,
For Norden lagde de hende; —
Der sprang to Roser af begges deres Bryst,
De lode god Elskov kiende.
I vide det saa vel Herr Sallemand døde af Elskov*).

Der sprang to Roser af begges deres Bryst,
Og Blomsterne de vare røde,
Aldrig nogen slig Elskov mindes
Siden Tristram og Isald døde**).
I vide det saa vel Hr. Sallemand døde af Elskov.

20.

*) Saaledes endes ogsaa den 16de Vise i Tragica med følgende Tillæg:

Nu hviles de Unge i Jorden tilhaabe,
Som før ei sammen maatte være;
Og nu de ligge i grønnen Grav,
Have de naaet al sin Begiære.

**) Om Tristrams og Isalds Kierlighedshandel handler den efterfølgende 23 Vise, men den tager ei, som her, at jeg skal tale med P. Syv, en tragisk eller sørgelig Ende. Tristams og Isalds Kiærlighed, der var foraarsaget ved en Elskovsdrik, var i Middelalderens Tider ved de Provenzalske og Schwabiske Digteres Arbeider bleven saa berømt, at den var bleven et Ordsprog. S. Deutsch. Museum f. 1780. 1ster B. S. 343.

20.

Hellelilles Vise.

I Buret sidder stolt Helle, —
Min Sorrig veed ingen uden Gud.
Hun syer sin Søm saa vel.
Og den lever aldrig, jeg vil for klage min Sorrig.

Det hun skulde med Guld virke,
Min Sorg veed ingen uden Gud. —
Det syer hun med Silke.
Og den lever aldrig, jeg vil for klage min Sorrig.

Det hun sye med Silke skull.
    Min Sorrig ꝛc.
Det syer hun med Guld.
    Og den lever ꝛc.

Bradt kom Bud for Dronningen ind,
    Min ꝛc.
Stolt Hellelille syer sin Søm saa hvid.
    Og den ꝛc.

Dronningen hun svøber sig udi Skind;
    Min ꝛc.
Saa ganger hun for Hellelille ind.
    Og den ꝛc.

Dronningen ind ad Døren treen;
    Min ꝛc.
Stolt Hellelille stander hende op igien.
    Og den ꝛc.

Stolt Hellelille klapper paa Hyndet blaa:
Min naadigste Dronning I hviler herpaa.

Jeg er ikke træt, jeg er ikke mod. —
En liden Hvile den er dog god.

Det bliver eders Naade for langt at stande,
Før jeg faaer klaget min Sorrig og Vaande.

Min Fader var en Konge saa god,
Femten Riddere tiente ham for Bord.

Min Fader lod mig saa hæderlig sømme,
Tolv Riddere skulde mig vogte og giemme.

Mig lokked' Mester Hildebrand,
Var Kongens Søn af Engelland.

Vi var ikke snarer' i Buuret lagt,
Førend det var for min Fader sagt.

Min

Min Fader han raaber over al sin Gaard:
Staaer op mine Mænd, drager Brynie paa.

Drager Brynie paa foruden al Falsk,
Herr Hildebrand er saa haard en Hals.

De stødte paa Døren med Glavind og Spyd:
Stat op Herr Hildebrand gak herud.

Herr Hildebrand klapped mig ved hviden Kind:
Nævner ikke mit Navn Allerkiæreste min.

Alt som I seer mig bløde,
Da nævner mig ikke til Døde.

Herr Hildebrand udaf Dørren løb,
Hans gode Sværd han for sig skiød.

Han hug udi den første Flok
Mine syv Brødre med gulen Lok.

Han

Han hug i den anden Skare
Mine Svogre og min kiære Fader.

Saa raabte jeg: Mester Hildebrand
Stiller eder i vor Herres Navn!

I lader min yngste Broder leve,
Han kan min Moder de Tidender hiemføre.

Før jeg havde vel udsagt de Ord,
Faldt Hildebrand med atten Saar til Jord.

„ Tie qvær Hellelille Jomfru fiin!
„ Hildebrand det var Broder min.

„ Hildebrand det var Broder min,
„ Den Sorrig kan jeg nu aldrig forvinde.

Min Broder tog mig udi gule Lok,
Han bandt mig ved sin Foletop.

Aldrig var der saa dyb en Dam,
Min Broders Hest jo over svam.

Der vi kom til Borgerled,
Der stod min sorrigfuld Moder ved.

Min Broder lod bygge et Taarn saa stort,
Forinden var det med hvasse Torn.

Foruden var det med Malmersteen;
For inden var det med hvasse Been.

Min Broder tog mig udi Silke-Serk,
Han kasted mig i det Taarn saa sterk.

Hver sinde jeg rakte ud mit Been,
De hvasse Torne giorde mig Meen.

Hver sinde jeg rakte ud min Fod,
De hvasse Pinde tog af mit Blod.

Min

Min Moder hun vilde mig selge,
Min Broder vilde mig qvæle.

De solgde mig for en Klokke,
Hun henge[illegible] i Mari[illegible]e Kirke.

Den første Lyd den Klokke hun fik,
Min Moders Hierte sønder gik.

Førend hun fik udsagt, — baade Angst og Harm! —
 Min Sorg veed ingen uden Gud.
Da sad hun død i Dronningens Arm. —
 Og den lever aldrig, jeg vil for klage min
  Sorrig.

21.

Herr Medelferds Vise.

Det var Herr Medelferd
Han rider i Rosens Lund;
Der møder ham hans Søstersøn
Alt i saa god en Stund.
Hendes Liv taaler megen Angest.

Vær velkommen kiære Søstersøn:
Vil du mig være troe,
Da rid til Ellen Hr. Davids Datter,
Og bed hende Tielden udslaae.

Du

Du rid dig til Ellen Herr Davids Datter,
Du bed hende Tielden udslaae.
I Aften vil jeg hende finde,
Vil Gud jeg leve maae.

Det var Herr Peder,
Han kom til Borgeled,
Ude stod Ellen Herr Davids Datter,
Og hviler hun sig derved:
Hendes Liv taaler megen Angest.

Stander I Ellen Hr. Davids Datter:
I er vel svøbt i Maar.
Min Morbroer haver mig til eder sendt,
Bad I vilde Tielden udslaae.

Det var Ellen Hr. Davids Datter,
Og hun det Tield udslog,
Og alle de lønlige Stier hun viste,
Der lagde hun røde Guld paa.

Herr Medelferd under Tielden treen,
Ham fulgte baade Tugt og Sømme;
Op da stod den skiønne Jomfrue,
Saa vel fauned' hun hans Komme.

De satte dem begge til Benken ned,
Og trofast da vare de baade;
De talde udaf ret Kiærlighed,
De vidste af ingen Vaande.

De vare vel neppe til Benken sat,
Udi hverandres Arm,
Førend det var for hendes Fader sagt,
Dem til stor Hiertens Harme.

Nu er her ingen inde,
Og der mig hielpe maa;
Foruden hin unge Hr. Medelferd,
Han haver ikke Brynie paa.

Han

Han tog hende listelig i sin Arm,
Klapped hende ved hviden Kind;
Jeg skal Eder fuld vel værge,
Hiert allerkiæreste min.

Det var Hr. David,
Han raaber over al sin Gaard:
Vel op alle mine Mænd,
I drager Eders Harnisk paa.

Vel op alle mine Mænd,
Drager Brynie paa uden Falsk!
Hr. Medelferd er under Tielden kommen,
Det er saa haard en Helt.

Hr. David under Tielden treen,
Med dragen Sverd udi Hænde:
Hr. Medelferd stander ham op igien,
Kaldte hannem være sin Frende.

Ikke er jeg din Frende,
Ikke heller er jeg din Ven;
Du haver min Datter under Tielden lokket,
Du faaer mig hende igien.

Og du faae mig min Datter igien,
Endog hun er ikke god;
Siden skal mit gode Sverd,
Raade for hendes Hierteblod.

Det svared Hr. Medelferd,
Han havde den Jomfrue saa kiær:
Eders Datter er ikke under Tielden kommen
For Skam eller nogen Uære.

Det var Jomfruens yngste Broder,
Han til sin Fader gik:
I giver Hr. Medelferd min Søster! —
Saa ondt et Svar han fik.

Her

Hør du det min kiere Søn;
Du tørst det ikke tænke:
Jeg vil slet ikke min Datter give
Til en saa fattig Svend.

Jeg er ingen fattig Svend,
Imedens mine Hænder ere frie;
For dette selv samme Ord,
Da misted' Hr. David sit Liv.

Der blev slagen under Tielden,
Saa mangen ærlig Mand;
Hr. David og hans ældste Søn,
De blev der slagen tilsammen.

Det var Jomfruens yngste Broder,
Han løb Hr. Medelferd i Favn;
Min Søster — og halv mit Rige,
Det ganger Eder baade til Gavn.

Det var Hr. Medelferd,
Han kasted' sit Sværd fra sig,
Mig tykkes det er et broderligt Ord,
Der du nu talde til mig.

Giver Du mig din Søster,
Og mig til Glæde og Roe:
Da giver jeg dig min Søster igien,
Vi lade vort Bryllup boe.

Nu haver Ellen Hr. Davids Datter,
Forvundet baade Angst og Harm;
Nu raader hun for Hr. Medelferds Boe,
Sover hver Nat i hans Arm.
Hendes Liv haver nu ingen Angest.

22.

22.

Vogt dig mit Barn for de falske Mandfolk.

En Ungersvend med flittelig Bøn,
Bad mig i langen Tide:
At jeg udi Ære hans Allerkiærest vilde være,
Hans hiertelig Led' at fordrive.
Ved Ære og Eed bepligted' han sig,
Jeg skulde hans Allerkiærest blive;
I slig Troskab mangefold,
Som Herr Tristrum beviste Frue Isold *),
Vilde han mig aldrig overgive.

*) See oven for S. 136.

Ret synderlig beviste han sig mod mig;
Dog det var ikke ret længe,
Indtil jeg fandt der andet iblandt;
Disværre mig Falskhed skulle hænde.
Som den skiønne Mero var Jason troe *),
Saa monne jeg ham og være;
Hvor han hende siden bedrog:
Det siger jeg paa min Troe,
Det maae jeg høiligen med hende kiere.

Rettelig raader jeg at hver betænker sig,
Seer hvem han tager til hænde;
Vil man strax troe en Eed eller to,
Da bliver man stødt udi Vaande.

Herr

*) Her sigtes formodentlig til en i Middelalderen bekiendt Roman om Jason og Medea, hvoraf der forekom 2 trykte Exemplarer paa Valieres Auction i Paris. SeelCatal. Tom. II. S. 629.

Herr Iver overvandt Herr Gavdian
    Gav ham sin Datter den skiønne,
Hvor han hende siden forlod,
Udi Længsel og stor Nød,
    Sligt giver ikke andet til Løn.

Ingen kan mig det forvide med Skiel,
    At mig saa er misgangen,
Thi der haver mangen meget visere være til,
    For Troskab ond Løn havet fanget;
Havde Medea spurgt den Svig, Jason havde giort
    Mero den overmaade skiønne;
Den mangfoldig Ære,
Som Jason teedes der,
    Havde han aldrig fanget til Løn.

Kunde nu hver man betænke ved sig,
    Hvad sligt haver hiem at bære,
Slig mangfoldig Nød og angerlig Død,
    Som mangen haver havt for sin Kiærest.

Hertug Lupulstum Hertug Villimes Søn,
Og Aerolien og Arkeleie —.
For deres Skyld og andre fleer;
Skal mig aldrig nogen meer
I god Troe tiere bedrage.

23.

23.

Falskhed slaaer sin egen Herre paa Halsen.

Tristrum han var saa liden,
Det første han reed til Hove,
Han bad sig Lov af Fader og Moder,
Han maatte en Jomfru trolove.
Nu lover Tristrum Isold.

Du beile Øster, du beile Vester,
Udi dine egne Lande:
Men kommer du ind til Keiserens Gaard,
Da times dig høilig Vaande.
Nu lover Tristrum Isold.

Hør

Hør det min kiære Moder:
Hvad kommer Eder i Hu;
Haver I ikke hørt saa fattig en Svend,
Troloveţ saa rig en Jomfrue.

Hun gav ham Hest og Hove,
Syv hundred' Mark at tære,
Saa reed han i Keiserens Gaard,
Ham teedes baade Hæder og Ære.

Der tiende han i tvende Aar,
Og end paa det tredie,
Aldrig kunde han den Glæde faae,
Han maatte see den Lillie.

Han kunde ikke Glæden see,
Foruden han hørde hende nævne;
Han kunde ikke om Natten sove,
Saa stod hans Hu til hende.

Det var om en Helligdag
De skulde til Kirken fare,
Da blev Jomfrue Isold Tristrum vaer,
Alt fremmerst i Ridder-Skare.

Det var Jomfrue Isold
Hun taelde til Jomfrue sin:
Hvad da heder den fremmede Ridder,
Saa nær rider hos Karmen min.

Det da svared' den Jomfrue god:
For hun det fuld vel vidste,
Han heder Herr Tristum,
Grevinden det er hans Søster.

Det var Jomfrue Isold,
Hun lod sig dertil forlyste.
Vil du spørge min Hovmesterinde ad,
Om jeg maae Herr Tristrum kysse.

Der

Det hørte Frue Grimholt;
Saa høilig det hun soer:
Aldrig haver jeg nogen Jomfrue seet,
Der haver talet saa dristig et Ord.

Ikke spurgde hun Frue Grimholdt ad,
Og ei hun med hende vilde raade;
Herr Tristrum havde Isold i Hiertet kiær,
Saa hemmelig imellem dem baade.

De var sammen baade Tid og Stund,
Baade aarle og silde;
Derfor blev Frue Grimholdt vred,
For de ei med hende raade vilde.

Det var Frue Grimholdt,
Hun spurgde sin Søster til raade:
Hvad heller skal jeg forgive den eene,
Eller lade forgive dem baade?

Skam

Skam saa saae Frue Grimholdt,
Hun var dem ikke god;
Hun lod blande en Edderdrik,
Og vilde forgive dem baade.

Det da saae den liden Smaadreng,
De toge ei paa ham vare;
Saa sagde han det til Herr Tristrum,
De Fruer vilde ham daare.

Herr Tristrum sagde det til Jomfrue Isold,
Han lod ei længer forbie;
Du vogte dig vel Allerkiæreste min,
Paa Fruer Du ikke lide.

Frue Grimholdt bar ind det Horn saa høit,
Hun var baade glad og froe;
Herr Tristrum og Jomfrue Isold,
Og de saa hemmelig loe.

I drikke

I drikker nu Frue Grimholdt,
Kiære Hovmesterinde,
Thi I skulle nu først drikke
Af denne nyblandet Viin.

I drikker nu først i Fyrstelige Børn,
Eder bør baade Hæder og Ære,
Siden vil jeg med eder drikke,
Thi jeg haver Eder saa kiær.

Då svarede Herr Tristrum: —
Ingen kunde ham bevæge;
Eet I vil, eet andet I skal,
I skal den Skaal uddrikke.

Hun holdt til Munden og af hun drak,
Det bekom hende fuld ilde;
Saa drak hun ind sin egen Død,
Hun kunde dem ikke adskille.

Herr

Herr Tristrum han tiener i Keiserens Gaard,
Og der var ei hans Lige;
Keiseren gav ham Datter sin,
Og dertil Land og Rige.
Nu lover Tristrum Isold.

24.

Den uheldige Forlibelse.

Der var Dands i Herr Sverkels Gaard,
Der dandser liden Kirsten med udslaget Haar.
Det er saa høvisk en Jomfrue, mig tvinger.

Der dandser Kongen og alle hans Mænd;
Liden Kirsten qvad en Vise for dem.
Det er saa høvisk en Jomfrue, mig tvinger.

Herr Sverkel rækker han Haanden fra sig,
Gaaer hid liden Kirsten og dandser hos mig.
Det er saa høvisk en Jomfrue, mig tvinger.

Han krysted' hendes Fingre, han traadte hendes Fod:
Liden Kirsten I raader min Angest Bod.

Han

Han krysted' hendes Fingre, han traadte hende nær:
Liden Kirsten I bliver min Hiertens Kiære.

Saa dandser de over den Høieloſts Broe,
Saa gav den Jomfrue den Ridder sin Troe.

Herr Sverkel slaaer over sig Skarlagen Skind,
Han ganger i Loftet for sin Moder ind.

Hil sidder I kiær Moder min,
Nu haver jeg trolovet hin liden Kirstin.

Det forbyde vor Frue,
At Søster skulde trolove sin Broder.

I maae ikke tilsammen boe,
For I ere Sødskende baade to.

Siger mig det kiær Moder min,
Naar da fødte I liden Kirstin?

Den Tid du var til Rom,
Da fødte jeg den Rosens Blomme.

Den Tid du varst til den hellige Grav,
Da fødte jeg den Speil saa klar.

Hun er opfødt i Dronningens Gaard,
Har slidt rødt Skarlagen jævnet med Maar.

I sig'r mig Raad kiær Moder min,
Hvor skal jeg forglemme hin liden Kirstin.

Beed Du Hiort, og beed Du Hind,
Saa forglemmer Du hin liden Kirstin.

Beed Du Hiort og beed Du Raae,
Saa forglemmer Du den Elskovens Attraa.

Han bedte baade Hiort og Hind,
Aldrig kom Jomfruen ud af hans Sind.

Han

Han ſkedte baade Hiort og Raae,
Han kunde ikke forglemme den Elſkovs Attraae.

Saa blev den Herre af Landet drevet,
Den Jomfru blev i Cloſter givet.

Der fløi aldrig ſaa liden Fugl af Land,
Hun ſpurgde jo efter ſin Fæſtemand.

Der fløi aldrig ſaa liden en Fugl under Øe,
Han ſpurgte jo efter ſin Fæſtemøe.
Det er ſaa høviſk en Jomfru mig tvinger.

25.

Den unge Pige.

Bonden gaaer i Gaarde —
Skulde han pløie og slibe Hiul;
Der kom Beile ridende,
Tredie Dag for Juul.
Eia! prise saa ville vi Bonden!

Det var fauren Ungersvend,
Han kom til Borgeleed:
Ud staaer Bondens Leiedreng
Og hviler sig derved.
Eia! prise saa ville vi Bonden!

Her

Her staaer du fauren Leiedreng,
Maa jeg spørge saa:
Er eders Huusbond hiemme,
Og mon jeg Huus kan faae?

Vor Huusbond han er hiemme,
Han er ikke i Bye;
Hør Du fauren Ungersvend
Hvad vilde Du fordi?

Bonden haver en Datter,
Saa faur og saa hvid;
Jeg vil hende til Hustrue have,
Derfor saa kom jeg hid.

Lad din Hest i Stalden ind,
Jeg skiær for hannem Korn;
Sat Du dig i Høieloft,
Og drik Du Miød af Horn!

Bonden gaaer i Gaarden,
Han raader ved hans Pung:
Hvad skal vi vor Beile svare,
Vor Datter er saa ung?

Udkom Bondens Hustrue
Saa faur og saa hvid
Lof have Gud i Himmerig
Det Beile er kommen hid.

Udkom Bondens Datter,
Saa faur og saa rød:
Min kiære Fader I giver mig ham,
Længe nok har jeg været Møe.

Udkom Bondens Datter
Baade vred og vrang,
Min kiære Fader I giver mig ham,
Og jeg er ikke for ung.

Tag Du nu min Datter
Og far du hen med hende,
Aldrig var jeg giæsteløs,
Imedens hun var her inde.
Eja! prise saa ville vi Bonden.

26.

Det tredobbelte Mord.

Sivard han haver en Fole,
Han rider saa glad,
Han vand stolt Brønild af Glarbierget
Om lysen Dag.
Kongens Sønner af Danmark.

Han vandt stolten Brønild af Bierget,
Om lysen Dag;
Brude gav han bolde Herr Nielaus
I Staldbroder Laug.

Det var stolten Brønild
Fik Sort og syg hun laae,
Det var bolde Herr Nielaus
Han gaaer hende til og fra.

Hør Du stolten Brønild lille
Allerkiæreste min,
Veedst Du ingen gode Raad,
Til Sygdom din.

Jeg veed ingen gode Raad
Til Sygdom min,
Foruden Sivard Snarensvend —
Kunde jeg hans Hoved faae.

Hvor skal jeg Sivard Snarensvends
Hans Hoved faae?
Hans Hals er haard som blanken Jern,
Der bider intet paa.

Hør

Hør I bolde Herr Nielaus
Kiære Herre min
Laaner af ham hans gode Sverd,
Som kaldes Adelring.

Det var bolde Herr Nielaus
Svøber han sig i Skind,
Saa ganger han i Høieloft
For Sivard Snarensvend ind.

Hør Du Sivard Snarensvend
Kiære Stalbroder min,
Laaner Du mig dit gode Sverd
Jeg vil mig udride i Herreferd.

Jeg laaner Dig mit gode Sverd,
Det heder Adelring,
Du kommer aldrig i den Strid,
At Du jo skal vinde.

Det

Det var bolde Herr Nielaus
Saa snart det Sverd uddrog,
Det var Sivard Snarensvend
Hans Hoved han afhug.

Saa tog han det blodige Hoved
Under sit Skarlagen Skind,
Saa ganger han i Høieloft
For stolten Brønild ind.

Legger I nu det blodige Hoved
Fra eders Skarlagen Skind,
I ganger i Seng kiære Herre min
Alt under hviden Liin.

Det var bolde Herr Nielaus
Han sit Sverd uddrog,
Det var stolten Brønild lille
Han alt i Stykker hug.

Nu

Nu haver jeg veiet min Stalbroder,
Og saa min skiønne Jomfrue,
End skal jeg veie den tredie til,
Det haver jeg ihu.

Saa satte han det gode Sverd
Imod en Steen,
Det var Odden af Sivards Sverd
Den giorde hans Hierte Meen
Kongens Sønner af Danmark.

Anhang

Anhang

om

Hieronymi Justi Fuglevise.

Titelen paa mit Aftryk af denne Vise lyder fuldstændig saaledes: Fugle-Vise, som viser hvad for Fugle iblant Folk i Verden findes, med deres Noder og Viis, d. e. om de fleeste Fugles Sang, Art og Natur, med skiønne Lærdomme og Paamindelser, digtet fordum af *M. Hieronymo Ranck*, Sognepræst og Canick i Wiborg. Og nu paa nye, efter den hellige bibelske Skrift besynderlig, noget forbedret, til Guds Ære; samt denne Sangs rette Melodie. — Seer til Himmlens Fugle, siger Christus Matth. VI v. 26. — *Omne tulit punctum, qvi miscuit utile dulci.* — Prentet i Kiøbenhavn af Andrea Koch, Aar 1630.

Paa den omvendte Side af Titelbladet anføres nogle Steder af Bibelen, hvor der tales om Fugles Natur og Egenskaber.

Følgende Læsemaader, afvigende fra Hr. Sandvigs Udgave, har jeg holdt Umagen værd at udtegne:

Sandv. S. 131 L. 6.

Med glæde synge vi da

Ældre Udgave:

Saa Glædes vi uden Meen

Sandv. S. 132 L. 12.

— — om Qvinkeleren og Bas

Ældre Udgave:

— — om Qvint eller Bas.

Sandv. S. 133 L. 2.

Han maae jo ingen Vrede gjør

Ældre Udgave:

Han

Han monn' jo ingen Uroe giør'

ibid. L. 5.

Er eenlig og venlig hvor han fand

Ældre Udgave:

Er venlig, tienlig hvor han fand.

Sandv. S. 138 L. 16.

Herr Holde-Love er dragen hen,

Ældre Udgave:

Herr-hyld og Lov' er dragen hen,

I Bredden staaer: Prisca fides discessit ob orbe.

Sand. S. 140 L. 5.

Naar han mod Retten fører Trætt',

Ældre Udgave:

Naar han mod Magten fører Trætt'.

Sandv. S. 141 L. 9.

At Fred er god at nyde;

Ældre Udgave:

Ah Fred er god at nyde;

Med denne Note i Bredden: det er godt at sove paa heelt Skind.

Sandv. S. 143 L. 8.

Din Qviddren vækker mig af Dvale.

Ældre Udgave:

Din Tid opvækker dig af Dvale

Og in margine Henviisning til Jerem. 8.

Sandv. samme S. L. 14.

Thi bruger han en ringe Agt

Ældre Udgave:

Thi bruger han en ringe Jagt.

Sandv. S. 144 L. 2.

Ustadig i Farve og al Begier

Ældre Udgave:

Ustadig i Farve og Geberd'

Sandv. samme S. sidste L.

Ich hab' wohl keine Noth

Ældre Udgave:

Jeg haver vel ingen Nød.

Sandv. S. 145 L. 11.

Nu Lyst, nu Graad gaaer i min Sang

Ældre Udgave:

Nu Lyst, nu Graad gaaer i sin Svang.

Føl-

Følgende 5 Vers, som i den Udgave, jeg har for mig, er fra 54 til 58de V. næst efter det Vers om Hønen S. 146 i Sandvigs Udgave, lyde saaledes:

54.

End er vor Gaas vel still' og from,
Saa mangen Giesling løber der om,
Vi monn' den fuld-vel nyde:
At fare sagt og sædelig,
Uden hun er alt for taabelig,
Er ingen Dann'kon's Lyde.

55.

Saa snaddrer Anden med Nebbet sit,
Og snapper op, hvad hun kan hitt',
Er det ikke end saa godt:
Saa giør en Snylt-Giest hvor han gaaer
Det far'r i hannem, hvad han faaer
Om det end skeer med Spot.

56.

56.

Flagermusen er baade Dyr og Fugl
At skikke sig mod begge hugl
Veed han ret gode Raad:
Saa er en Hykler i sin Art. *)
Han vendes om og om saa snart
Veed han ikkun sin Baad.

57.

Den Struds han haver en Mave saa heed
Med skiønner' Fier end han tør ved, **)
Og Jern kan han fortære:
Sit Gods en Fyldevom destiller'r
Samt muured' Gaard' og andet meer
Omsier han trygle lærer.

58.

*) Her hos staaer i Bredden: Neutralister. Laurendrægere.

**) I Bredden: Non penna sed usus. Cupes.

58.

Bruuskokken vil sig farlig giør',
Naar han i Kiærgt Krig vil før',
Sin Fier mon han opsætte:
Saa sætte og høit op deres Top
Hin' unge Leckrer til stor Spot,
Og giøre sig selv til Giæk.

Endelig vil jeg anføre det 60de eller Slutnings-verset, da det temmelig er afvigende fra Hr. Sandvigs Udgave:

Og synger saa hos Wiborg-skiald
Hvor Ørnen sidder paa høien Hald
Fru Gund'l Svend Feldings Giest
Naar Viin og Øl er drukket af
Og Tønden stubbes ned paa Rav
Saa drikke vi Helding best.

— — Ridentem dicere verum
Qvid vetat?

Horatius.
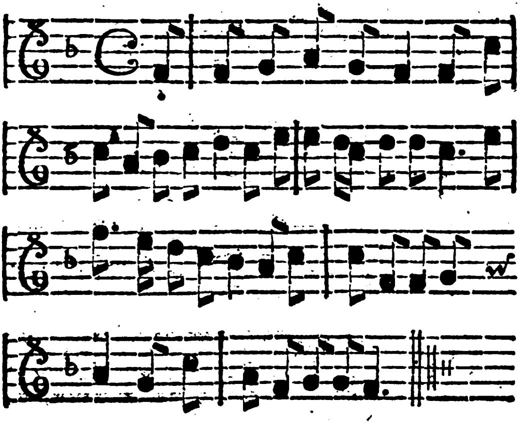
Melodien, hvorefter denne Vise synges, er sat foran paa følgende Maade:

